

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA

**SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA EU NA POTI K EKOLOŠKEMU
KMETOVANJU**

Ljubljana, september 2017

ANDRAŽ AJDIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Andraž Ajdič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Skupna kmetijska politika EU na poti k ekološkemu kmetovanju, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko dr. Sonjo Šlander Wostner

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne 29. septembra 2017

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 OPREDELITEV TRAJNOSTNEGA SONARAVNEGA RAZVOJA	2
1.1 Okoljska degradacija	2
1.2 Trajnostnost in sonaravnost	3
1.3 Trajnostni in sonaravni razvoj	3
1.4 Trajnostno sonaravni razvoj	4
2 VRSTE KMETOVANJA IN OPREDELITEV PROBLEMATIKE	5
2.1 Splošna opredelitev	5
2.2 Konvencionalno kmetijstvo	6
2.3 Trajnostno naravnani tipi kmetovanja	6
2.4 Ekološko kmetijstvo	7
2.4.1 Pravila ekološkega kmetovanja v Evropski uniji	7
2.4.1.1 Pravila za ekološko pridelavo rastlin v EU	7
2.4.1.2 Pravila za ekološko rejo živali v EU	8
2.4.2 Temeljna načela ekološkega kmetovanja	8
2.4.2.1 Načelo zdravja	8
2.4.2.2 Načelo ekologije	8
2.4.2.3 Načelo pravičnosti (poštenosti)	9
2.4.2.4 Načelo varstva	9
2.4.3 Splošni cilji ekološke pridelave	9
3 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE.....	10
3.1 Splošno o Skupni kmetijski politiki	10
3.2 Temeljna načela SKP.....	10
3.3 Stebri SKP	11
3.4 Cilji SKP.....	12
3.5 Financiranje SKP.....	13
3.5.1 Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad	14
3.5.2 Evropski kmetijski jamstveni sklad in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja.....	15
3.6 Institucije in organi EU vključeni v SKP	16
3.7 Nedavne reforme SKP	16
3.7.1 Reforma iz leta 1992.....	17
3.7.2 Agenda 2000.....	17
3.7.3 Program SAPARD.....	18
3.7.4 Reforma iz leta 2003.....	18
3.7.5 Pregled »zdravstvenega stanja« v letu 2009.....	19

3.7.6	Nova reforma 2014 – 2020.....	19
4	EKOLOŠKO KMETIJSTVO IN NARAVNO OKOLJE V EU-28.....	21
4.1	Število kmetijskih gospodarstev in velikost kmetij.....	21
4.2	Število ekoloških operaterjev	21
4.2.1	Ekološki pridelovalci (ekološka kmetijska gospodarstva)	22
4.2.2	Predelovalci ekoloških izdelkov.....	23
4.3	Ekološko območje namenjeno ekološki pridelavi.....	24
4.4	Prodaja fitofarmacevtskih sredstev	26
4.5	Izpusti toplogrednih plinov	27
4.6	Poraba anorganskih gnojil.....	28
	SKLEP.....	30
	LITERATURA IN VIRI.....	31
	PRILOGA	
	KAZALO TABEL	
	Tabela 1: Število ekoloških operaterjev glede na tip operaterja v EU-28 v letu 2015.....	22
	Tabela 2: Število ekoloških pridelovalcev v EU-28, od konca leta 2012 do konca leta 2015, ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012.....	22
	Tabela 3: Število predelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28 v obdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015 ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012.....	23
	Tabela 4: Celotno ekološko območje namenjeno ekološki pridelavi v EU-28 po letih, v hektarjih ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012.....	24
	Tabela 5: Delež celotne površine ekoloških območij glede na celotno površino kmetijskih zemljišč v uporabi v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, v %.....	25
	Tabela 6: Prodaja pesticidov v EU-28, v obdobju 2012 do 2015, glede na vrsto v kilogramih ter izračun časovne razlike, letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012	26

KAZALO SLIK

Slika 1: Komponente trajnostno sonaravnega razvoja	4
Slika 2: Države z največjim številom ekoloških pridelovalcev v EU-28, konec leta 2015, v %.....	23
Slika 3: Države z največjim številom predelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28, v letu 2015, v %.....	24
Slika 4: Države z največjimi površinami ekoloških območij namenjenih ekološki pridelavi, v letu 2015, v %.....	25
Slika 5: Indeks izpusta toplogrednih plinov iz kmetijstva v EU-28, v obdobju od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012	27
Slika 6: Indeks porabe anorganskega dušika v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012	28
Slika 7: Indeks porabe anorganskega fosforja v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012	29

UVOD

Naraščanje svetovnega prebivalstva, ki je v letu 2017 preseglo mejo 7,5 milijarde ljudi in še vedno narašča, v Evropi pa je v letu 2015 živelo več kot 508 milijonov ljudi, progresivno izčrpavanje virov okolja, širjenje obstoječega ekonomskega modela proizvodnje ter družbene naravnosti, ki v razvitih državah teži k čim večji proizvodnji in potrošnji, imajo negativne posledice na naš planetarni ekosistem. Mnogo avtorjev različnih del, ki opisujejo ohranjanje okolja, je podobnega mnenja, da je nujno spremeniti miselnost ter delovati skupaj z naravnim okoljem in ne proti njemu, saj smo tudi sami del te zgodbe.

Trajnostno sonaravni razvoj teži k civilizacijskemu in materialnemu napredku, ki naj bo v prihodnosti naravnan v okviru omejitev okolja, saj le tako lahko ohrani preživetje organizmov naravnega habitata ter s tem vpliva na kakovost življenja, tudi civilizacijskega, sedaj in v prihodnosti. Za proučevanje trajnostnega razvoja je potrebna kombinacija različnih metod, ki zajemajo tako okoljsko, ekonomsko in socialno trajnost. Kmetijstvo je le eden od sektorjev, ki pa ima zelo pomembno vlogo pri doseganju trajnostnosti in sonaravnega razvoja.

V okviru zaključne naloge smo želeli proučiti stanje ekološkega kmetijstva v Evropski uniji (v nadaljevanju EU), ki velja za trajnostno sonaravno obliko kmetovanja, torej na naravi prijazen način. Skupna kmetijska politika EU je bila zasnovana ravno s tem namenom, da potrošnikom omogoči dostop do kakovostne hrane po primernih cenah ter spodbuja kmete k pridelavi kmetijskih izdelkov. Spodbude pa so kmetijstvo pripeljale v mehanizirano in kemizirano kmetijstvo, ki se ne posveča več ohranjanju naravnih habitatov in okolja, temveč ga intenzivno uničuje, saj je najpomembnejši ekonomski vidik – najvišja možna produkcija. Nova reforma skupne kmetijske politike 2014 – 2020 se je tako usmerila v bolj ekološke prakse kmetovanja in jih tudi finančno podprla.

Namen zaključne strokovne naloge je proučiti reforme skupne kmetijske politike in proučiti izbrane kazalnike okoljske trajnosti. Iz tega vidika smo oblikovali dve hipotezi.

Hipoteza 1: Skupna kmetijska politika spodbuja ekološko kmetijstvo in le – to se tudi krepi.

Hipoteza 2: Prodaja pesticidov, uporaba anorganskih gnojil in izpusti toplogrednih plinov v kmetijstvu se zmanjšujejo.

Tekom raziskovanja smo, poleg opredelitve trajnostno sonaravnega razvoja, opredelili tudi slabosti konvencionalnega kmetijstva in prednosti ekološkega kmetijstva, se skozi kronološki pregled sprehodili po reformah skupne kmetijske politike in na podlagi statističnih podatkov proučili stanje ekološkega kmetijstva v EU.

1 OPREDELITEV TRAJNOSTNEGA SONARAVNEGA RAZVOJA

1.1 Okoljska degradacija

Okolje, imenovano tudi planetarni ekosistem, je vir energije in snovi, ki opravlja ekološke storitve, hkrati pa sprejema emisije in odpadke, ki so tudi posledica človekovih dejavnosti. Vse večja predelava surovin in pretvorba energije povečuje količino uporabnih materialnih dobrin, vendar pa se skladno proizvajajo iznosi emisij, toplote, odpadkov in odpadnih voda, ki obremenjujejo sestavine planetarnega geografskega okolja. Sposobnost človeštva, da s tehnologijami spreminja naravo, hitra rast svetovnega prebivalstva, neenakomerno razporejena gospodarska moč in revščina, družbena logika, ki ljudi peha v materialistično potrošništvo, na podlagi katerega sicer gradimo sedanost, vendar na škodo prihodnosti in vrsta drugih zaskrbljujočih civilizacijskih pojavov piše črni scenarij preživetja človeške vrste in planeta kot celote (Plut, 2010).

Okoljsko degradacijo povzročata človek s svojim vplivom na okolje ter narava v obliki naravnih nesreč in katastrof. Ljudje s svojim življenjskim slogom, proizvodnim procesom ter potrošnjo, v naravnem okolju puščamo sledi, ki negativno vplivajo na število rastlinskih in živalskih vrst na planetu, poslabšuje se splošno zdravje okolja, kar ima posledice v oslabljeni sposobnosti vrst za preživetje in boju proti zunanjim vplivom. Naše dejavnosti ne vplivajo le na lokalno okolje, temveč tudi na oddaljena območja drugje po svetu (Bertoncelj et al., 2015).

Izvore okoljske degradacije lahko razvrstimo v tri kategorije uničevanja okolja (Metz & Hine, 2002):

- zmanjševanje količine naravnih virov,
- onesnaževanje in
- okoljska škoda.

Planetarno obstajajo količinske omejitve, do katerih lahko prebivalstvo in gospodarstvo uporablja materiale in energijo, kar velja tudi za predelavo odpadnih snovi, tekočin in plinov. Zmogljivost planetarnega geografskega okolja pri absorpciji, obnavljanju in regulaciji je tista kritična točka, ki je svetovno prebivalstvo ne sme preseči. Z vidika upravljanja z naravnimi viri je to točka, pri kateri je človekova raba določenega ekosistema maksimalna in ne povzroča njegove degradacije. Vsaka oblika degradacije okolja, kot je na primer onesnaževanje, pozidava itd., zmanjšuje nosilnost okolja in zmogljivost opravljanja ekoloških storitev (Plut, 2010).

V najtežjem položaju so dandanes države v razvoju, ki so gospodarsko manj razvite. Za prioriteto si postavljajo kratkoročno bolj pereče probleme socialno-ekonomskega napredka,

ki se še vedno odvija na račun okoljskega kapitala, hkrati pa se zapostavlja dolgoročni pomen okolja za človekov obstoj. Gospodarsko razvite države se s tovrstnimi problemi srečujejo v manjši meri, zato v želji po splošni blaginji svojega prebivalstva v ospredje postavljajo tudi skrb za okolje. Kakor navaja Vintar Mally-jeva (Vintar Mally, 2009, str. 10):

»So države v razvoju morebiti najbolj očitno razpete med težnjami po doseganju socialno-ekonomskega napredka na eni strani in želji po ohranjanju kakovostnega okolja na drugi, vendar v luči izzivov, ki jih pred nas postavlja imperativ sonaravnega materialnega delovanja kot načina udejanjanja trajnostnega razvoja, so tako ali tako vse države sveta dejansko še vedno države v razvoju.«

1.2 Trajnostnost in sonaravnost

Trajnostnost (angl. *Sustainability*) pomeni ohranjati oziroma vzdrževati ravnotežje določenih sistemov. Plut poudarja, da se samostojna uporaba besede trajnostnost nanaša predvsem na načelo ohranjanja naravnega kapitala in dolgoročno zasnovanega delovanja gospodarstva ter družbe kot celote, ki poleg skrbi za okolje in dviga materialnega blagostanja, skrbi tudi za dvig kakovosti življenja vseh prebivalcev planeta ter odgovornosti do prihodnjih generacij in biosfere (Plut, 2010).

Sonaravnost je ožji pojem od trajnostnosti in služi kot smernica oziroma način za ohranjanje naravnega kapitala. Ta se kaže v okolju in naravi trajno prilagojenem materialnem delovanju človeške družbe in gospodarstva. V praksi je sonaravno delovanje temeljni način udejanjanja načela trajnosti (Plut, 2010).

1.3 Trajnostni in sonaravni razvoj

Trajnostni razvoj, kot ga je definicijsko opredelila Svetovna komisija za okolje in razvoj pri organizaciji Združenih narodov, v poročilu iz leta 1987 (Svetovna komisija ..., 1987): »Je oblika razvoja, ki zadovoljuje potrebe sedanjosti brez ogrožanja zmogljivosti prihodnjih generacij pri zadovoljevanju njihovih potreb«. Z vidika trajnostnosti in sonaravnosti gre za udejanjanje koncepta zlasti na gospodarskem polju, ker pa je v ospredju vidik razvoja, se trajnostni razvoj osredotoča tudi na izboljšanje kakovosti življenja ljudi, vključno s kakovostjo okolja in ohranjanjem virov za bodoče generacije. Izboljšanje materialnih in socialnih razmer današnje generacije ne sme biti doseženo na račun degradacije okolja in virov, ki bi prihodnje generacije spravilo v neenakopravni položaj (Plut, 2010; Plut, 2014).

Sonaravni razvoj označuje doseganje okoljske trajnostnosti, ene izmed treh komponent trajnostnega razvoja (poleg ekonomske in družbene), s čim bolj naravi prilagojeni rabi prostora, naravnih virov, prostorskega razmeščanja poselitve, infrastrukturnih sistemov in dejavnosti v okviru zmogljivosti geografskega okolja in narave (Plut, 2014).

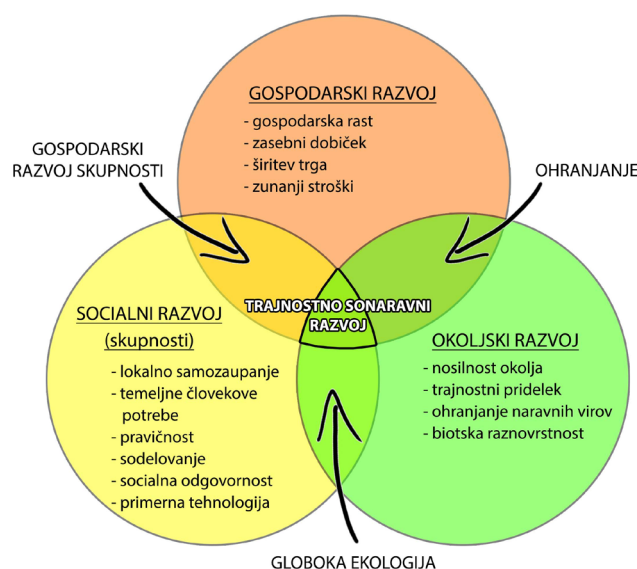
1.4 Trajnostno sonaravni razvoj

Plut opredeljuje paradigmo trajnostno sonaravnega razvoja kot (Plut, 2010, str. 46):

»Trajnostno sonaravna paradigma je holistično zasnovan pogled na svet in civilizacijski napredek v okviru trajnostnega ohranjanja pogojev kakovosti življenja človeške vrste in drugih vrst ter pogled na materialni razvoj v okviru omejitev okolja in naravnih virov.«

Za kompleksno analizo trajnosti in trajnostnega razvoja so potrebne kombinacije različnih metod, tako okoljskih, socialnih in ekonomskih, ki šele skupaj lahko podajo rezultate ter odgovore. Trajnostni sonaravni razvoj je konceptni razvoj, ki je zasnovan celostno, večplastno, medgeneracijsko in medvrstno trajno uravnoteženega in etično odgovornega napredka, ki naj bi enakovredno vključeval uravnoteženo okoljsko, družbeno in ekonomsko komponento trajnosti (Slabe Erker et al., 2015).

Slika 1: Komponente trajnostno sonaravnega razvoja

Povzeto in prirejeno po D. Plut, Geografija sonaravnega razvoja, str. 55, slika 24.

Evropska komisija se je, v okviru Okoljskega akcijskega programa Unije do leta 2020, zavezala k okrepitvi prizadevanj za varovanje naravnega kapitala, nizko-ogljčni rasti z učinkovito uporabo virov, vložki v inovacije ter varovanju zdravja in dobrega počutja ljudi, ob tem pa bo spoštovala naravne omejitve našega planeta (Evropska komisija, b.l.).

2 VRSTE KMETOVANJA IN OPREDELITEV PROBLEMATIKE

2.1 Splošna opredelitev

Kmetijstvo ali agrikulturo označujemo kot eno osnovnih in prvotnih človekovih dejavnosti. Uvrščamo ga v primarni gospodarski sektor, v okolju pa poleg osnovne gospodarsko-pridelovalne vloge opravlja tudi prostorsko-poselitveno, ekološko, socialno in kulturno vlogo. Osnovne kmetijske panoge so poljedelstvo, živinoreja, sadjarstvo in vinogradništvo, poleg pa štejemo tudi gozdarstvo, ribolov, lov, sadjarstvo, cvetličarstvo ter čebelarstvo.

Kmetijstvo po svetu in tudi v državah EU izgublja svoj ekonomski pomen, ohranja pa svoje socialne in prostorske razsežnosti, kjer opravlja večnamensko funkcijo pri ohranjanju kulturne pokrajine in dediščine, vzdrževanju ekosistemskih funkcij v okolju, vzdrževanju biotske raznovrstnosti in varovanju naravnih vrednot, vpliva na družbeno ravnoesje ipd. (Slabe Erker et al., 2015).

Skozi zgodovino se je kmetijska panoga močno spreminjala, večina sprememb pa je vezanih predvsem na preteklo petdesetletno obdobje. Na svetovnem nivoju je več kot tretjina kmetijske dejavnosti visoko intenzivne, kar ima močan negativen vpliv na okolje, naravne vire ter habitate, na katere je kmetijstvo že v sami osnovi izrazito vezano. Ključni problemi globalnega kmetijstva so zelo neenakomerna svetovna porazdelitev dovolj velike proizvodnje hrane, kemizacija kmetijstva, širjenje puščav, erozija prsti in naraščanje svetovnega prebivalstva (Plut, 2010).

Kmetijstvo lahko, glede na način in usmerjenost kmetovanja, v grobem razdelimo na (Kmetijstvo, b.l.):

- intenzivno (konvencionalno) kmetovanje:
 - da na naravi neprijazen način kmetovanja;
 - škropljenje s kemikalijami za hitrejšo rast rastlin in uničevanje škodljivcev ter s tem povečanje pridelka in s tem prihodka;
- ekološko kmetovanje:
 - naravi prijazen način kmetovanja;
 - ohranjanje ravnovesja in biotske raznovrstnosti, brez uporabe pesticidov, sintetičnih mineralnih gnojil ali gensko spremenjenih semen;
- integrirana pridelava:
 - ekološko in intenzivno, pri kateri je določene pesticide dovoljeno uporabljati, prepovedana pa je uporaba gensko spremenjenih organizmov;
- specializirano kmetijstvo:
 - specializacija v en pridelek, ki je vrhunski, tržno zanimiv in ima blagovno znamko.

2.2 Konvencionalno kmetijstvo

Konvencionalno kmetijstvo je tip kmetijstva, katerega označujejo mehanizacija, monokulture, farmski način vzreje živali, pretirana uporaba sintetičnih kemičnih in mineralnih gnojil ter pesticidov, ključna cilja pa sta maksimizacija produktivnosti in dobičkonosnosti. Z vidika varovanja okolja je tovrstna oblika kmetovanja najbolj problematična, ker je zastavljena netrajnostno, saj uničuje naravne vire, na katerih je zasnovana (Plut, 2010). Rodovitnost prsti upada zaradi erozije in teptanja ter destrukcije organskih snovi s pesticidi in gnojili, vodna oskrba je ogrožena zaradi izčrpavanja in onesnaževanja, v največji meri je onesnažena podtalnica, z monokulturami in spreminjanjem rokov kmetijskih opravil se poslabšuje življenjski prostor za negovane vrste rastlin in živali, kar je povezano tudi s slabšanjem, spreminjanjem in izginjanjem biotopov, kot so močvirja, barja in druga mokrišča (Naglič, 1998).

Konvencionalna oblika kmetijstva se je pričela razvijati v času splošnega pomanjkanja hrane v obdobju po drugi svetovni vojni, zaradi česar se je oblikovala tudi kmetijska politika, ki je bila usmerjena v povečevanje vnosa energije in snovi, kar je povezano s povečevanjem kmetijske produktivnosti na hektar oziroma na zaposlenega. Čeprav mehanizirano in kemizirano kmetijstvo praviloma velja za bolj produktivno od tradicionalnega, je pri proučevanju zelo pomembna tudi perspektiva proučevanja produktivnosti. Zavedati se je potrebno, da v ceno kmetijskih proizvodov kemiziranega kmetijstva niso všteti okoljski stroški tovrstnega kmetovanja, kot je na primer onesnaževanje vodnih virov in zraka, zato so v mnogih primerih tržne cene nerealne. Dodatno pozornost je potrebno nameniti tudi opozorilu velikega prispevka živinoreje h globalnim emisijam toplogrednih plinov (Plut, 2010).

2.3 Trajnostno naravnani tipi kmetovanja

V svetu se krepijo prizadevanja za večjo samooskrbo držav, regij in uporabo kmetijskih praks, ki so bolj prilagojene okoljskim zmogljivostim, poleg naraščajo tudi zahteve po temeljiti prenovi kmetijstva v smeri trajnostnih sistemov pridelave hrane in prilagajanja na podnebne spremembe. Ključni izzivi, s katerimi se kmetijstvo danes sooča so: povečevanje rodovitnosti prsti, razvoj metod kmetijstva, ki bodo ob pridelavi hrane shranjevale tudi ogljik, ohranitev ekosistemov in zmanjševanje porabe vode (Plut, 2010).

Trajnostno kmetijstvo je v sami osnovi opredeljeno kot pridelava rastlinskih pridelkov in živalskih produktov na način, ki varuje okolje, javno zdravje, lokalne skupnosti ter živali (GRACE Communications Foundation, b.l.). Pri tovrstni praksi se uporabljajo trajnostno zasnovani načini kmetovanja, kot so permakultura, agrogozdarstvo, polikulture trajnic, akvakulture, biodinamične, organske in biointenzivne kmetije (Plut, 2010).

Pri tem je pomembno ločevanje med različnimi stopnjami trajnosti od zelo šibke do zelo močne. Slabe Erkerjeva s sodelavci opredeljuje stopnje trajnosti (Slabe Erker et al., 2015):

- šibko trajnost v kmetijstvu kot odraz izrazito ekonomskih interesov kmetov, začne pa se krepiti s povečevanjem nabora kmetijskih funkcij, povezanih z zemljišči in njihovo rabo, varovanjem krajine, habitatov in biotske raznovrstnosti, večjo skrbjo za kakovost pitne vode in zraka,
- močna trajnost pa poleg vključuje še socialne funkcije kmetijstva, vzdrževanje sposobnosti preživetja podeželskih skupnosti in uravnotežen razvojni vzorec.

2.4 Ekološko kmetijstvo

Ekološko kmetijstvo je oblika trajnostno sonaravno naravnane kmetijstva, ki pomembno prispeva k zagotavljanju javnih dobrin, ohranjanju kulturne kmetijske krajine, ohranjanju in izboljšanju biotske raznovrstnosti, varstvu pitne vode in zraka ter varovanju okolja in ekosistema v celoti. V ekološkem kmetijstvu se celostno dopolnjujeta rastlinska pridelava in reja živali na metodološko naravni način, kar prispeva k kroženju snovi v naravi. V največji možni meri se na ta način vpliva na trajnostno gospodarjenje z neobnovljivimi naravnimi viri in dobrobit živalskim vrstam v obliki prilagojene reje (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, b.l.).

2.4.1 Pravila ekološkega kmetovanja v EU

Pravila in akti o ekološki pridelavi proizvodov so v EU določena z Uredbo Sveta o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov. Pravila o ekološki pridelavi rastlin strogo omejujejo uporabo topnih mineralnih gnojil, zlasti mineralnih dušikovih gnojil, kemično sintetiziranih fitofarmacevtskih sredstev, gensko spremenjenih organizmov in proizvodov pridobljenih iz teh organizmov ter različnih regulatorjev rasti. Posledično ostankov teh snovi tudi ni pričakovati v pridelkih ali živilih, ki so namenjene potrošniku (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, b.l.).

2.4.1.1 Pravila za ekološko pridelavo rastlin v EU

Rodovitnost tal se v ekološkem kmetijstvu povečuje na naravi prijazen način, s pomočjo organizmov, ki so naravno prisotni v zemlji. Za povečanje rodovitnosti in biološke aktivnosti tal se uporablja izključno gnojila rastlinskega izvora ali hlevski gnoj, biodinamični pripravki, posebej pomembna pa je izbira ustrezne prakse obdelovanja zemlje. Za preprečevanje razvoja škodljivcev je prepovedana uporaba kemično sintetiziranih fitofarmacevtskih sredstev. V tem primeru je ključna izbira odpornejših vrst in sort rastlin, večletno kolobarjenje in primerne tehnike gojenja pa imajo pomembno vlogo proti boleznim in plevelu. V določenih primerih je dovoljena uporaba fitofarmacevtskih sredstev, odobrenih za ekološko pridelavo (European Commission, 2017c).

2.4.1.2 Pravila za ekološko rejo živali v EU

Pravila v zvezi z ekološkim kmetijstvom pri reji živali predpisujejo, da mora biti živina skotena in vzgojena na ekoloških kmetijah. Posebno pozornost je potrebno nameniti bivalnim razmeram, živinorejskim praksam in gostoti živali. Število živine mora biti omejeno z namenom, da se čim bolj zmanjša prekomerno pašo, onesnaževanje in poseganje v naravo. Živali morajo imeti dostop do odprtega ali pašnega območja, hkrati pa je potrebno ekološko živino hraniti ločeno od druge živine, razen v posebnih primerih. Privezovanje ali izoliranje živine je prepovedano, razen v posebnih primerih. Trpljenje je potrebno zmanjšati v celotnem življenju živali, tudi pred zakolom. Prepovedano je kloniranje živali, hormoni ali podobne snovi niso dovoljene, razen v obliki veterinarske terapijske terapije. Krma za živino mora biti 100 odstotno ekološka, določeni krmni dodatki so lahko uporabljajo le, če so odobreni za uporabo v ekološki pridelavi. Prepovedani so promotorji rasti in sintetične aminokisline. Bolezni živine se lahko preprečijo z izbiro ustrezne pasme, bivalnega prostora, kjer se vzdržuje higienske razmere, prepričanje pa je, da visoka kakovost krme ter telesna vadba pomembno prispevata k zdravemu življenju živine (European Commission, 2017b).

V EU so izrazi ekološko, biološko in organsko kmetovanje pravno priznani kot sinonimi.

2.4.2 Temeljna načela ekološkega kmetovanja

Organizacija IFOAM Organics international, ki združuje več kot 800 članov, družabnikov in podpornikov, ki delujejo na področju ekološkega kmetovanja, v več kot 100 državah po vsem svetu, opredeljuje ekološko kmetijstvo kot sistem proizvodnje, ki združuje tradicijo, inovacijo in znanost v korist skupnega okolja, pravičnih odnosov in dobre kakovosti življenja za vse vpletene. Ekološko kmetovanje zato deluje po štirih temeljnih načelih (IFOAM Organics International, b.l.):

2.4.2.1 Načelo zdravja

Ekološko kmetijstvo mora ohraniti in izboljšati zdravje tal, rastlin, živali, človeka in planeta. Zdravje je celovitost in integriteta vseh živih sistemov. Odpornost, vzdržljivost in regeneracija sta pri tem ključna, zato je ekološko kmetijstvo namenjeno proizvodnji visoko kakovostne in hranljive hrane, ki prispeva k zdravstvenemu varstvu in skupni blaginji. Iz tega ozira se je potrebno izogibati uporabi sintetičnih mineralnih gnojil, pesticidov, drog za živali in aditivov za živila, ki imajo lahko škodljive učinke za zdravje.

2.4.2.2 Načelo ekologije

Ekološko kmetijstvo mora temeljiti na živih ekoloških sistemih in ciklikih, jih posnemati, delati z njimi in jih pomagati vzdrževati. Proizvodnja mora temeljiti na ekoloških procesih in recikliranju, ki je prilagojeno lokalnim razmeram ekologije, kulture in obsegu

proizvodnje. Vnose je potrebno zmanjšati s ponovno uporabo, recikliranjem, učinkovitim upravljanjem z materiali in energijo ter ohranjati in izboljševati kakovost okoljskih virov in okolja. Ekološko ravnanje se doseže z oblikovanjem sistemov kmetovanja, vzpostavitvijo habitatov ter ohranjanjem genetske in kmetijske raznolikosti. Vsi deležniki, ki proizvajajo, predelujejo, tržijo ali porabljajo ekološke proizvode, s tem ščitijo, koristijo in pripomorejo skupnemu okolju, kar se kaže v kakovosti voda in zraka, raznovrstnosti habitatov in biotske raznovrstnosti, podnebjem in oblikovanju krajine.

2.4.2.3 Načelo pravičnosti (poštenosti)

Ekološko kmetijstvo mora nadgraditi odnose, ki zagotavljajo pošteno in spoštljivo ravnanje s skupnim okoljem in življenjskimi priložnostmi. Načelo se nanaša na poštenost in spoštljivost pri upravljanju s skupnim okoljem ter pravičnim odnosu med ljudmi in ostalimi živimi bitji. Cilj je proizvesti zadostno količino kakovostne hrane in drugih izdelkov, ki pripomorejo k izboljšanju kvalitete življenja in zmanjšanju revščine. Načelo vztraja, da je potrebno živalim zagotoviti priložnost življenja v razmerah, ki so skladne z njihovo fiziologijo, naravnim vedenjem in dobrim počutjem. Z naravnimi in okoljskimi viri, ki se uporabljajo za proizvodnjo in potrošnjo, je potrebno upravljati na način, ki je socialno in ekološko vzdržen tudi za prihodnje generacije. Načelo pravičnosti zahteva sisteme proizvodnje, distribucije in trgovine, ki so odprte in upoštevajo resnične okoljske in socialne stroške.

2.4.2.4 Načelo varstva

To načelo določa, da so previdnosti ukrepi in odgovornost ključni premisleki pri upravljanju, razvoju in izbiri tehnologije v ekološkem kmetijstvu. Povečanje učinkovitosti in produktivnosti ekološkega kmetijstva namreč ne sme ogroziti splošnega zdravja in počutja vseh ekosistemov, zato je potrebno nove tehnologije in metode preverjati ter jih usklajevati s praktičnimi izkušnjami, modrostmi in tradicionalnim znanjem. Ekološko kmetijstvo bi moralo zavračati nepredvidljive tehnologije, kot je genetski inženiring. Odločitve morajo odražati vrednote in potrebe vseh vpletenih na transparenten in participativen način.

2.4.3 Splošni cilji ekološke pridelave

Splošni cilji Uredbe Sveta (ES) št. 834/2007 o ekološki pridelavi so sledeči (Uredba o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91, Ur. l. EU, L 189, 2007):

1. vzpostavitev sistema trajnostnega upravljanja kmetijstva, ki:
 - a) spoštuje naravne sisteme in cikle ter ohranja in krepi zdravje tal, vode, rastlin in živali ter ravnovesja med njimi,
 - b) prispeva k visoki ravni biotske raznovrstnosti,

- c) odgovorno izkorišča energijo in naravne vire (vodo, tla, organske snovi in zrak),
 - d) spoštuje stroge standarde dobrega počutja živali in zlasti zadovoljuje vrstno-specifične vedenjske potrebe živali;
2. prizadevanje za pridelavo visoko kakovostnih produktov,
 3. prizadevanje za pridelavo različnih vrst hrane in drugih kmetijskih proizvodov, ki ustrezajo povpraševanju potrošnikov po blagu, proizvedenem s postopki, ki ne škodujejo okolju, zdravju ljudi in rastlin ali zdravju in dobremu počutju živali.

Evropska unija tudi skrbi, da so proizvodi ekološke pridelave označeni z logotipom ekološke pridelave Skupnosti, hkrati pa države članice vzpostavijo nadzorni sistem, kjer določijo enega ali več pristojnih organov, odgovornih za nadzor v zvezi z obveznostmi, ki jih določa uredba ter ukrepe v primeru kršitev in nepravilnosti.

3 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA EVROPSKE UNIJE

3.1 Splošno o Skupni kmetijski politiki

Skupna kmetijska politika (angl. *The Common Agricultural Policy*), v nadaljevanju SKP, je kmetijska politika EU. Njeni glavni cilji so zagotoviti dostojen življenjski standard kmetov, priskrbeti stabilno in varno prehrambeno verigo po dostopnih cenah za potrošnike in zagotoviti razvoj podeželja po celotni EU (Eurostat, 2015).

Korenine SKP v petdeseta leta 20. stoletja, ko so države v zahodni Evropi trpele za posledicami 2. svetovne vojne, ko je nastopilo obdobje z velikim pomanjkanjem hrane. Glavni cilj je bil razširitev kmetijske proizvodnje z vsemi možnimi sredstvi. Želeli so povečati tako samooskrbo kot nemoteno oskrbo s hrano in lajšanje plačilno bilančnih primanjkljajev (Tracy, 1993). Z ustanovitvijo Evropske skupnosti - podpisom Rimske pogodbe 25. marca 1957 je bila ustanovljena tudi skupna kmetijska politika, ki je uradno prišla v veljavo leta 1962, kot politika, ki naj bi skrbela za visoke in stabilne cene kmetijskih pridelkov (Daneu, 2009).

3.2 Temeljna načela SKP

SKP temelji na treh temeljnih načelih (The principles of the CAP, b.l.):

- **enotni trg**, ki omogoča prosti pretok kmetijskih produktov po celotni EU pod podobnimi pogoji, kot to velja za notranji trg (odprava kvantitativnih trgovinskih ovir, kvot, carin, ipd.) in predpostavlja skupne cene kmetijskih proizvodov po celotni EU,
- **preferencial (Evropske) skupnosti** je drugi branik SKP, ki daje prednostni nakup izdelkov pridelanih znotraj EU pred uvoženimi, z namenom zaščite skupnega trga pred nizkocenovnimi uvoženimi produkti in nihanjem cen na svetovnem trgu,

- **finančna solidarnost**, ki se izvaja preko Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (v nadaljevanju EKJS) in pomeni, da so države članice odgovorne za finančne posledice, ki izhajajo iz SKP.

3.3 Stebri SKP

Trenutno SKP temelji na strukturi dveh stebrov, pri čemer vsak steber financira različne politike na različne načine. SKP za uresničevanje in izvrševanje postavljenih ciljev uporablja številne mehanizme in ukrepe. Njeno jedro tvorijo uredbe, pravila in ukrepi zapisani v predpisih, imenovanih tržni redi, ki jih pogosto imenujemo prvi steber kmetijske politike. Sprejeti so s strani Sveta ministrov, katerih namen je vplivati na razpoložljivost – ponudbo in povpraševanje posamezne skupine kmetijskih pridelkov in živil. Tržni redi veljajo za posamezne sektorje kmetijstva (Eržen, 2004).

Prvi steber sestavljajo tržni ukrepi za upravljanje in ureditev trgov kmetijskih proizvodov ter struktura za neposredna plačila kmetom. Slednja je z novo Uredbo EU bolj usmerjena, pravičnejša in bolj zelena (Massot, 2017a). SKP na ta način podpira pridelavo in prodajo kmetijskih proizvodov, ureja obseg in vrsto zalog ter izvaja ukrepe zunanjetrgovinske politike. V pričetku izvajanja SKP so bili pomembni predvsem mehanizmi tržno – cenovnih podpor, ki so vplivali na trg in cene. Ločimo naslednje skupine ukrepov (Avsec & Juvančič, 2001; Čebular & Lavrič, 2003):

- ukrepi zunanje trgovinske ureditve, ki omogočajo dvigovanje in ohranjanje cen, ki so določene na podlagi institucionalnih cen:
 - uvozne dajatve,
 - izvozne podpore,
 - nadomestila;
- ukrepi, ki ustvarijo dodatno povpraševanje v času kriz in vodijo v povišanje cen:
 - intervencijski nakupi,
 - določitev institucionalnih cen,
 - podpore skladiščenju,
 - podpore porabi;
- ukrepi omejevanja kmetijske proizvodnje in s tem ponudbe:
 - proizvodne kvote,
 - programi prahe;
- razne dohodkovne podpore pridelovalcem, ki jim omogočajo ohranjanje dohodkovne ravni:
 - neposredna plačila na hektar kmetijske površine ali na glavo živali.

Prvi steber je v celoti financiran iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada (v nadaljevanju EKJS).

Drugi steber SKP sestavlja politika za razvoj podeželja, ki je bila uvedena med reformo »Agenda 2000«. Prednostna naloga sklada je prispevati k uresničevanju strategije EU za pametno, trajnostno in vključujočo rast, imenovano »Evropa 2020« s tem, da pospešuje trajnostni razvoj podeželja na podeželskih območjih in razvoju kmetijskega sektorja, ki mora biti prostorsko ter okoljsko bolj uravnotežen, prijazen podnebjju, odpornejši na podnebne spremembe, konkurenčen in inovativen. Šest prednostnih nalog nove politike razvoja podeželja za obdobje 2014 – 2020 (Massot, 2017b):

- spodbujanje prenosa znanja in inovacij na področju kmetijstva in gozdarstva, kar zajema razvoj zbirke znanja na podeželskih območjih,
- krepitev povezave med kmetijstvom, gozdarstvom in raziskovalnim sektorjem,
- krepitev donosnosti in konkurenčnosti vseh vrst kmetijstva, spodbujanje inovativne kmetijske tehnologije in podpiranje trajnostnega gospodarjenja z gozdovi,
- spodbujanje organizacije prehranske verige, dobrobita živali in obvladovanja tveganj v kmetijstvu,
- obnavljanje, ohranjanje in izboljšanje kmetijskih in gozdnih ekosistemov (biotska raznovrstnost, voda, tla),
- spodbujanje učinkovite rabe virov, kot so voda in energija, in podpiranje prehoda na nizko-ogljeno gospodarstvo, kar zajema uporabo obnovljivih virov energije, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, zajemanje in shranjevanje ogljikovega dioksida ipd.,
- spodbujanje socialne vključenost, zmanjševanje revščine in pospešitev gospodarskega razvoja z ustvarjanjem delovnih mest, spodbujanjem lokalnega razvoja, izboljšanjem dostopnosti informacijske in komunikacijske tehnologije.

Drugi steber je financiran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP). Izvajanje politike razvoja podeželja je odvisno od pripravljenosti države članice ali regij za izvedbo programov. Programi temeljijo na vrsti ukrepov iz nabora evropskih ukrepov in so podrobno opisani v Uredbi EU št. 1305/2013, ki jih EKSRP financira (Massot, 2017b).

Celotno področje SKP je pravno, proračunsko in institucionalno urejeno. Za potrebe izvajanja SKP so oblikovane številne plačilne, implementacijske in nadzorne ustanove, posebni upravljavski odbori Evropske komisije ter posebno obravnavanje pri sprejemanju odločitev na ravni Sveta in Evropskega parlamenta.

3.4 Cilji SKP

V pričetku delovanja SKP so bili zastavljeni posebni cilji, ki se od podpisa Rimske pogodbe niso spremenili, saj so se izkazali za zelo prilagodljive, njihov namen pa je zaščititi interese proizvajalcev in potrošnikov. Posebni cilji, ki so tako ekonomski kot socialni, so v Pogodbi o delovanju EU, člen 39, sledeči (Pogodba o delovanju Evropske unije, Ur. l. EU, C 326/47):

- povečati kmetijsko produktivnost s pospeševanjem tehničnega napredka in zagotavljanjem racionalnega razvoja kmetijske proizvodnje ter optimalno uporabo proizvodnih dejavnikov, zlasti delovne sile,
- zagotoviti primerno življenjsko raven kmetijske skupnosti, zlasti s povečanjem individualnega zaslužka oseb, ki se ukvarjajo s kmetijstvom,
- stabilizirati trge,
- zagotoviti redno preskrbo s hrano,
- preskrbeti potrošnike s hrano po primernih cenah.

Poleg ciljev, ki jih za SKP opredeljuje zgoraj navedeni člen, je v Pogodbi še več določb, ki uvajajo cilje in jih je mogoče uveljavljati v sklopu vseh politik in ukrepov Unije. Tako med cilje SKP sodijo tudi (Massot, 2017c):

- spodbujanje visoke stopnje zaposlenosti (člen 9),
- varstvo okolja, zlasti zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja (člen 11),
- varstvo potrošnikov (člen 12),
- zahteve po dobrem počutju živali (člen 13),
- varstvo javnega zdravja (člen 168(1)),
- ekonomska, socialna in teritorialna kohezija (člen 174 do 178) ter
- načela skupne trgovinske politike (člen 207), ki se uporabljajo pri trgovini s kmetijskimi proizvodi.

Z reformami SKP je bilo mogoče prilagajati različne mehanizme za uresničevanje ciljev iz Pogodbe. Z zadnjo reformo so bili za to politiko zastavljeni novi cilj (člen 110(2) Uredbe EU št. 1306/2013) (Massot, 2017d):

- ekonomski, kamor spada zagotavljanje prehranske varnosti s pomočjo vzdržne kmetijske proizvodnje ter izboljšanje konkurenčnosti in porazdelitve vrednosti v prehranjevalni verigi,
- okoljski, ki se navezuje na trajnostno rabo naravnih virov in boj proti podnebnim spremembam ter
- teritorialni, ki zagotavljajo gospodarsko in družbeno dinamiko podeželskih območij.

3.5 Financiranje SKP

Za kmetijstvo velja, da je eno tistih področij politike, ki sodi v skupno pristojnost in so mu namenjena tudi ustrezna proračunska sredstva. Skupna kmetijska politika že od nekdaj predstavlja eno izmed najpomembnejših politik EU. Za finančno podporo kmetijstvu niso pristojne posamezne države članice, temveč je odgovorna EU, ki zanjo namenja velik del evropskega proračuna. Delež proračuna EU, namenjen izdatkom za kmetijstvo, se je izjemno skrčil. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je obsegal skoraj 70 % proračuna EU, v letu 2015 pa je predstavljal približno 39 % proračuna EU. Zmanjšanje deleža je bilo navkljub širitvi EU. Trend upadanja deleža porabe EU sredstev za SKP je pretežno zaradi reforme

SKP in naraščajočega deleža drugih politik EU (Evropska unija, b.l.; European Commission, 2017a).

3.5.1 Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad

Za kmetijstvo velja, da je eno tistih področij politike, ki sodi v skupno pristojnost in so mu namenjena tudi ustrezna proračunska sredstva. Skupna kmetijska politika že od nekdaj predstavlja eno izmed najpomembnejših politik EU. Delež proračuna EU, namenjen izdatkom za kmetijstvo, se je izjemno skrčil. V sedemdesetih letih prejšnjega stoletja je obsegal skoraj 70 % proračuna EU, v letu 2015 pa je predstavljal približno 39 % proračuna EU. Zmanjšanje deleža je bilo navkljub širitvi EU. Trend upadanja deleža porabe EU sredstev za SKP je pretežno zaradi reforme SKP in naraščajočega deleža drugih politik EU (Evropska unija, b.l.; European Commission, 2017a).

V 40. členu Rimske pogodbe, ki je namenjen razvoju SKP, je zapisana potreba po ustanovitvi sklada, namenjenega financiranju SKP. V letu 1962 je bil tako ustanovljen Evropski kmetijski usmerjevalni in jamstveni sklad (v nadaljevanju EKUJS), ki je bil v pristojnosti Evropske komisije, kateri je pomagal odbor, sestavljen iz članov predstavnikov držav članic. Zaradi preobsežnosti delovanja, Komisija ni bila zmožna opravljati vseh izplačil, zato so del odgovornosti prenesli na državne organizacije v državah članicah, katere so skrbele za izplačila stroškov intervencij in o svojem delovanju poročale Evropski komisiji (Moussis, 1999).

Izdatki sklada EKUJS so se delili na dva temeljna dela, ki sta delovala po različnih pravilih.

Jamstveni del (*angl. guarantee*) sklada je imel daleč najpomembnejšo nalogo, in sicer financiranje stroškov nastalih pri izvajanju tržne in cenovne politike, praviloma pa je tudi v celoti financiral tržne intervencije. Iz tega razloga je bil deležen tudi največjega dela proračuna (Massot, 2017e). Jamstveni del je financiral izvozna nadomestila v tretje države, intervencije za doseganje stabilnosti kmetijskih trgov in cen, podeželske razvojne ukrepe, ki niso sodili v programe strukturne politike, nekatere EU prispevke za veterinarske izdatke in ukrepe za informiranje v zvezi z SKP. Z jamstvenim delom se je v celoti pokrivala poraba držav članic EU (Eržen, 2004; Daneu, 2009).

Usmerjevalni del (*angl. guidance*) sklada je bil namenjen financiranju ukrepov strukturne politike in razvoju podeželja. Iz usmerjevalnega dela se ni financiralo celotno strukturno politiko. Spremljevalni ukrepi, kot so zgodnje upokojevanje, izravnalna plačila za območja s težjimi razmerami za kmetijstvo, kmetijski okoljski ukrepi, spodbude za pogozdovanje ter prehodni ukrepi so se financirali iz jamstvenega sklada. Ostali ukrepi razvoja podeželja, kot so posebni ukrepi za mlade kmete, delovno usposabljanje, podpore naložbam na kmečkih gospodarstvih, podpore za izboljšanje predelave in trženja kmetijskih proizvodov, podpore za strukturno prilagajanje in razvoj podeželskih območij pa so se financirali iz usmerjevalnega sklada. Financiranje usmerjevalnega sklada je temeljil na načelu

sofinanciranja, kar pomeni da del sredstev za izvajanje politike razvoja podeželja prihaja iz proračuna EU, del sredstev pa je morala prispevati tudi država članica. Delež pomoči se je razlikoval glede na projekt (Eržen, 2004; Daneu, 2009).

3.5.2 Evropski kmetijski jamstveni sklad in Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja

Med razpravami pred pripravo nove perspektive 2007 – 2013 je potekala tudi revizija določb o financiranju skupne kmetijske politike, ki je sklad EKUJS preoblikovala v dva nova sklada. Uredba (ES) št. 1290/2005 (UL L 209) je EKUJS preoblikovala v Evropski kmetijski jamstveni sklad (v nadaljevanju EKJS) ter Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (v nadaljevanju EKSRP).

EKJS financira oziroma skupaj z državami članicami sofinancira odhodke za (Massot, 2017e):

- enotno skupno ureditev trga,
- neposredna plačila kmetijam,
- finančni prispevek Unije za razširjanje informacij in promocijo kmetijskih proizvodov na notranjem trgu in v tretjih državah ter
- različne posebne in delne odhodke Unije, kot so veterinarske dejavnosti ter zbiranje in uporaba genskih virov.

Na podlagi Uredbe (ES) št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja se iz EKSRP sofinancirajo (Massot, 2017e):

- izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja,
- kmetijsko – okoljski ukrepi,
- izboljšanje kakovosti življenja na podeželskih območjih,
- spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva ter
- gradnja lokalnih zmogljivosti.

Evropski parlament je leta 2013 sprejel uredbo o novem večletnem finančnem okviru za obdobje 2014 – 2020. Poleg tega sta bili z reformo iz leta 2013 razveljavljeni Uredbi (ES) št. 1290/2005 in št. 1698/2005 ter sta bili nadomeščeni z Uredbo (EU) št. 1306/2013 o financiranju, upravljanju in spremljanju skupne kmetijske politike in Uredbo (EU) št. 1305/2013 o podpori za razvoj podeželja iz EKSRP. Novi večletni finančni okvir določa skupni proračun za razdelek o ohranjanju in upravljanju naravnih virov v višini 373,17 milijarde EUR v cenah iz leta 2011, kar predstavlja 38,9 % vseh sredstev za prevzem obveznosti za EU-28. Predvideni proračun za kmetijstvo in podeželje za leto 2020 znaša 49 milijard EUR oziroma 34,9 % vseh obveznosti. Za proračunsko leto 2015 je bila največja upravičenka do sredstev SKP Francija, kateri je bilo namenjenih 16,3 %, sledile so Španije

z 12,9 %, Italija z 11,1 % ter Nemčija z 10,8 % sredstev. Novo pridružene članice EU-13 so bile največje prejemnice sredstev iz sklada EKSRP, za posodabljanje kmetijske strukture in razvoj podeželja, z 51,1 %. (Massot, 2017e).

3.6 Institucije in organi EU vključeni v SKP

Najpomembnejše institucije in organi, ki odločajo o SKP so:

- Evropska komisija (Generalni direktorat za kmetijstvo in razvoj podeželja),
- Svet ministrov za kmetijstvo držav članic (Svet za kmetijstvo in ribištvo),
- Evropski parlament (Odbor za kmetijstvo in razvoj podeželja).

Evropska komisija pripravi zakonodajne predloge v sodelovanju z vsemi deležniki (predvsem s številnimi svetovalnimi skupinami). O predlogih komisije nato odločata Svet ministrov za kmetijstvo (iz vseh osemindvajsetih držav članic) in Evropski parlament. Vsakodnevno vodenje SKP je v pristojnosti držav članic. Nadzor nad porabo sredstev izvaja Računsko sodišče Evropske unije (Evropska komisija, 2013).

3.7 Nedavne reforme SKP

Čeprav je bila SKP zelo uspešna v povečevanju kmetijske proizvodnje v državah EU, pa so se skozi čas njenega obstoja nakopičili tudi nezaželeni učinki, kot so (Zajc, 2007):

- gospodarski stroški programa,
- učinki na okolje,
- učinki na zdravje ljudi,
- učinki na države tretjega sveta in
- učinki na svetovno trgovino.

Gospodarski stroški programa so bili deležni največje kritike, saj obsegajo zelo velik del proračuna EU, kamor za SKP prispevajo države članice in posledično tudi davkoplačevalci.

Velik problem povečane proizvodnje so bili presežki hrane, ki so ga skušali odpraviti z manipulacijo povpraševanja, s čimer je EU postala velik kupec presežne hrane. Teh presežkov so se želeli rešiti z izvozom in izvoznikom ponudili izvozna nadomestila. Izvozniki so kupovali presežke po visoki ceni in nato prodajali po nizki ceni, saj je bila cena v EU postavljena višje kot svetovna cena. Razliko so krili z izvoznimi nadomestili. Zaradi tovrstnega trgovanja so EU obtožili dumpinga. Nasprotovanja držav, ki so utrpeli največ škode pa so prispevala k reformi SKP v letu 1992. (Daneu, 2009).

V 60-ih letih je kmetijstvo doživelo velik razmah z inovativnejšimi in intenzivnejšimi načini kmetovanja, ki so vključevali uporabo strojev, gnojil, pesticidov, herbicidov in ostalih sredstev za izboljšanje ter povečevanje pridelka. S tem je bil cilj povečanja kmetijske pridelave, zapisan v Rimski pogodbi, tudi dosežen, vendar pa je uporaba novih tehnologij prispevala k številnim negativnim vplivom na okolje, dobrobit živali ter posledično tudi na varnost hrane (Daneu, 2009).

Zaskrbljenost evropskih potrošnikov se je v zadnjih letih še bolj okrepila, predvsem zaradi izbruha bolezni norih krav, slinavke in parkljevke ter razvojem gensko spremenjenih rastlin. V splošnem je SKP tudi negativno vplivala na kakovost tal, kakovost in količino vodnih virov in biotsko raznovrstnost, kar so bili tudi razlogi za nekatere reforme SKP, sprejete med leti 1992 in 2014 (Zajc, 2007).

3.7.1 Reforma iz leta 1992

Reforma iz leta 1992 ali MacSharryeva reforma je bila odločna in korenita reforma SKP, s katero so se tržne podpore, finančna sredstva za skladiščenje presežkov in izvozne subvencije precej znižale, z namenom zmanjšanja kmetijskih presežkov pa so kmetijske proizvajalce prenehali nagrajevati. Sistem zjamčenih cen je zamenjal sistem neposrednih dohodkovnih podpor za vsak kmetijski sektor posebej (Daneu, 2009).

Reforma je prinašala tudi sledeče spremljevalne ukrepe (European Parliament, 2009):

- **predčasno upokojevanje**, ki daje starejšim kmetom od 55 let, možnost predčasne upokojitve,
- **kmetijsko naravovarstveni ukrepi**, s katerimi se kmetje zavezujejo za uporabo okolju prijaznejšimi načini pridelave in
- **program načrtnega pogoždovanja** na manj rodovitnih kmetijskih površnin.

Reforma sovпада s svetovnim vrhom o Zemlji, ki je potekal v Riu leta 1992, kjer je bilo predstavljeno načelo trajnostnega razvoja. (Evropska unija, 2012).

3.7.2 Agenda 2000

Komisija je leta 1997 predložila finančni okvir za EU med leti 2000-2006, imenovan Agenda 2000, katere prioriteta je bila stabilizacija proračuna EU, nadaljnji proces usklajevanja cen SKP s svetovnimi cenami in nadomestila izpadlega dohodka z neposredno dohodkovno podporo. V Luksemburgu je leta 1997 zasedal Evropski svet, na katerem so sklenili, da mora biti kmetijstvo v Evropi multifunkcionalno, trajnostno, konkurenčno in porazdeljeno po vsem ozemlju. Reforme so dokončno sprejeli leta 1999 na Evropskem svetu v Berlinu. Cilji reforme so bili (European Parliament, 2009):

- nova uskladitev EU cen s svetovnimi, del bi se pokrilo z neposrednimi plačili kmetom,
- prostovoljna uvedba okoljevarstvenih standardov in ob upoštevanju le –teh bi države članice prejemale plačila, v nasprotnem primeru bi bila plačila zmanjšana ali celo ukinjena,
- okrepitev obstoječih socialno-strukturnih in spremljevalnih ukrepov, predvsem kmetijsko okoljske narave v okviru nove politike razvoja podeželja, ki je bila poimenovana »drugi steber SKP«,
- določili so proračun za šestletno obdobje, ki je v povprečju znašal 40,5 milijard EUR na letni ravni za prvi steber SKP in 14 milijard EUR za drugi steber (razvoj podeželja).

3.7.3 Program SAPARD

EU je leta 1999 sprejela Posebni pristopni program za kmetijstvo in razvoj podeželja imenovan SAPARD. S programom je pomagala pri prilagajanju kmetijskih politik v državah kandidatkah Srednje in Vzhodne Evrope, k pripravi na vključitev v SKP. Program je bil razvit v okviru Agende 2000 in je v obdobju štirih let v kmetijske sektorje držav kandidatk usmeril 1,33 milijard evrov. (Zajc, 2007).

3.7.4 Reforma iz leta 2003

Na predlog Komisije so se 26. junija 2003 sestali kmetijski ministri EU v Luksemburgu, kar je časovno sovpadalo s pripravami na širitev EU z državami Srednje in Vzhodne Evrope ter pogajanjem v okviru STO. Z upoštevanjem ciljev Agende 2000 in trajnostnega kmetijstva ter podeželskega razvoja, je reforma uvedla tudi prilagoditve v skupni tržni ureditvi. Predstavljena je bila serija novih načel in orodij (European Parliament, 2009; Massot, 2017d):

- uvedba nevezanega enotnega plačila za kmetijo, ki je najpomembnejši sistem neposrednih plačil, z namenom lažje tržne usmeritve kmetij,
- uskladitev s predpisi STO,
- obvezna skupna navzkrižna skladnost, po kateri so bila enotna plačila pogojena z določenimi merili na področju okolja in javnega zdravja, s čimer je bilo zadoščeno zahtevam evropskih državljanov
- uvedba mehanizma finančne discipline, ki je ukrep, s katerim se zagotavlja fiksacija financiranja prvega stebra oziroma, da zneski za financiranje SKP iz prvega stebra finančne perspektive niso preseženi,
- krepitev politike razvoja podeželja, kjer so dodatna sredstva z modulacijo prvega stebra prenesli v drugi steber,
- spremembe v skupni tržni ureditvi, katerih primarni cilj je bil narediti kmetijstvo bolj konkurenčno in prijaznejše za trgovino.

3.7.5 Pregled »zdravstvenega stanja« v letu 2009

Pregled je bil opravljen za poskus racionalizacije in posodobitve SKP in ne v smislu formiranja nove reforme. S pregledom so se postopno odstranile določene omejitve za kmete. Vključene so bile tudi podnebne spremembe, potrebe po boljšem gospodarjenju in upravljanju z vodo, proizvodnji zelene energije in varstvo biotske raznovrstnosti (Daneu, 2009).

3.7.6 Nova reforma 2014 – 2020

Nova SKP imenovana tudi »SKP proti letu 2020« je bila zadnja etapa še vedno nezaključenega procesa reforme. Cilj je prilagoditi SKP potrebam proti letu 2020 in po njem. Glavni namen je ustvariti politiko, ki je bolj zelena, pravičnejša in učinkovitejša, saj mora Evropsko kmetijstvo povečati svojo konkurenčnost tako z gospodarskega kot ekološkega vidika (Evropska unija, 2012).

Nov dogovor, o SKP reformi, je bil sklenjen v letu 2013 in je sadež triletnega reflektiranja, diskusij in intenzivnih pogajanj. Svojo pot nadaljuje na podlagi reforme iz 90-ih let, vendar se je zgodilo prvič v zgodovini SKP, da se je politika pregledala v celoti in da je Evropski parlament deloval kot zakonodajalec skupaj s Svetom EU. Nova SKP ohranja prvi in drugi steber ter tudi ju bolje povezuje. Nova SKP je pričela polno veljati 1. januarja 2015 (European Commission, 2013).

Vse zaporedne reforme SKP so pripeljale do tega, da sedaj kmetje svoje odločitve o pridelavi sprejemajo na podlagi zahtev trga in ne na podlagi sklepov, sprejetih v Bruslju. Najnovejša reforma se je usmerila v (Evropska unija, b.l.):

- bolj ekološke prakse kmetovanja,
- ustrežnejši sistem podpore za kmete,
- večjo vlogo kmetov v prehranski verigi,
- raziskave in širjenje znanja.

Pomembni vidiki politike so še (Evropska unija, b.l.):

- sistemi EU za označevanje kakovosti: potrošniki se pri nakupu živil odločajo na podlagi ustreznih informacij, ki pripomorejo h konkurenčnosti kmetijskih pridelkov EU na svetovnem trgu,
- spodbujanje inovacij v kmetijstvu in predelavi hrane, z namenom izboljšanja produktivnosti in zmanjšanja obremenitev za okolje,
- spodbujanje poštenih trgovinskih odnosov z državami v razvoju, kar se navezuje na ukinitve izvoznih subvencij in odpiranjem trga EU državam v razvoju.

Dolgoročni cilji SKP, kot odgovor na izzive navajajo, da so cilji politike trajnostna proizvodnja hrane, trajnostno upravljanje naravnih virov, podnebni ukrepi ter uravnotežen teritorialni razvoj. Za uresničitev dolgoročnih ciljev SKP, se reforma osredotoča na večjo konkurenčnost, večjo trajnost in večjo učinkovitost kmetijskega sektorja.

Načrt reforme SKP v desetih točkah (Evropska unija, 2012):

1. bolj ciljno usmerjena dohodkovna podpora za spodbujanje rasti in zaposlovanja, ki je za aktivne kmetovalce pravičnejša, bolj usmerjena in enostavnejša,
2. orodja za krizno upravljanje, ki bodo bolj odzivna in bolj prilagojena reševanju novih gospodarskih izzivov, saj nestanovitnost cen v kmetijskem sektorju predstavlja grožnjo za dolgoročno konkurenčnost,
3. »ekološka« plačila za ohranitev dolgoročne produktivnosti in ekosistemov – za namen povečanja okoljske trajnosti kmetijstva se 30 % neposrednih plačil porabi izrecno za izboljšave pri rabi naravnih virov. Tu gre predvsem za diverzifikacijo pridelkov, ohranjanja trajnih pašnikov in ohranjanja okoljskih zalog in krajin,
4. dodatne naložbe v raziskave in inovacije – podvojitev proračuna za kmetijske raziskave in inovacije ter spodbujanje tesnejšega sodelovanja med znanstveniki in kmetovalci,
5. konkurenčnejša in bolj uravnotežena veriga preskrbe s hrano – kmetijstvo je prvi člen oskrbovalne verige s hrano, zato se bo krepila podpora organizacijam pridelovalcev, oblikovanju krovnih organizacij in razvoju neposredne prodaje med pridelovalci in kupci,
6. spodbujanje kmetijsko-okoljskih pobud – Komisija predlaga dve prednostni nalogi v okviru politike razvoja podeželja, in sicer obnovo, ohranitev in okrepitev ekosistemov ter učinkovitejšo rabo virov ter boj proti podnebnim spremembam,
7. omogočanje lažje uveljavitve mladih kmetovalcev – oblikovanje zagonske pomoči za kmetovalce mlajše od 40 let, za prvih petih let njihovega projekta,
8. spodbujanje zaposlovanja in podjetništva na podeželju – »začetni paket« za podporo projektom mikro podjetij s sredstvi do 70.000 EUR za obdobje petih let,
9. boljše obravnavanje ranljivih območij – nudenje državam članicam priložnost, da povečajo pomoč kmetovalcem na območjih, za katere so značilne naravne ovire. S tem želijo preprečiti dezertifikacijo in ohranjati bogastvo naših tal,
10. enostavnejša in učinkovitejša SKP – poenostavitev upravnih mehanizmov SKP, da bi se izognili upravnim bremenom, hkrati pa spodbujanje možnosti, v okviru katere lahko mladi kmetovalci, ki bodo opustili kmetijsko dejavnost, prodali zemljišča drugim kmetovalcem, ki želijo preoblikovati svoje kmetije.

4 EKOLOŠKO KMETIJSTVO IN NARAVNO OKOLJE V EU-28

4.1 Število kmetijskih gospodarstev in velikost kmetij

Že nekaj desetletij se število kmetijskih gospodarstev v EU zmanjšuje. Med leti 2005 in 2013 se je skupno število kmetij v EU-28 (brez Hrvaške) zmanjšalo za -26,2 %, kar je ekvivalentno povprečni stopnji rasti -3,7 % letno, v tem obdobju.

V EU-28 je bilo v letu 2013 aktivnih **10,8 milijonov** kmetijskih gospodarstev, ki so obdelovala 174,4 milijonov hektarjev kmetijskih površin, specificiranih kot kmetijska zemljišča v uporabi, kar predstavlja 40 % celotnega ozemlja EU-28. Povprečna velikost kmetijskega gospodarstva je bila 16,1 hektarja, čeprav so razlike v velikosti kmetij zelo velike. Skoraj 50 % kmetij (4,9 milijonov) je bilo zelo majhnih. Na drugi strani so samo 3,1 % oziroma 0,3 milijone vseh kmetijskih gospodarstev predstavljale zelo velike kmetije, z več kot 100 hektarji, ki so obdelovale 50,1 % celotnega kmetijskega ozemlja EU-28 (Eurostat, 2016).

Ena tretjina (33,5 %) oziroma 3,6 milijonov vseh kmetijskih gospodarstev EU-28 se je nahajala v Romuniji. Ta kmetijska gospodarstva so majhna, saj je tri četrtine le-teh velikih manj kot 2 hektarja. V določenih državah EU-28 pa so velike kmetije bolj očitne, tako je večina takšnih kmetij v Franciji (57,2 %), na Irskem (57 %), v Združenem kraljestvu (61,3 %), na Finskem (62,4 %) in v Luksemburgu (66,3 %) večja od dvajsetih hektarjev (Eurostat, 2016).

Velike razlike so bile tudi v ekonomski velikosti kmetijskih gospodarstev. Izmed vseh 10,8 milijonov kmetijskih gospodarstev v EU-28, v letu 2013 je imelo 40,2 % oziroma 4,4 milijonov kmetijskih gospodarstev standardni prihodek nižji od 2000 evrov, ta kmetijska gospodarstva pa prispevajo le 1 % k celotni kmetijski ekonomski proizvodnji v letu 2013 (Eurostat, 2016).

4.2 Število ekoloških operaterjev

Aktivnosti v ekološkem sektorju vključujejo verigo hrane od pridelave, na nivoju kmetijskega gospodarstva, vse do industrijske predelave. Uvoz, izvoz in ostale aktivnosti, kot so trgovina na debelo in trgovina na drobno, so ravnotako vključene v verigo. Celoten agregat je poimenovan Ekološki operatorji (*angl. Organic operators*).

Iz Tabele 1 vidimo, da je bilo na koncu leta 2015 v EU-28 registriranih skupno 333.379 ekoloških operaterjev. Od tega je bilo največ ekoloških pridelovalcev oziroma ekoloških kmetijskih gospodarstev, le – teh je bilo 271.547 oziroma 81,45 %, 58.360 oziroma 17,51 % je bilo predelovalcev in 3.472 oziroma 1,04 % je bilo uvoznikov. Agregat ni zajemal izvoznikov zaradi pomanjkljivosti podatkov.

Tabela 1: Število ekoloških operaterjev glede na tip operaterja v EU-28 v letu 2015

Tip ekološkega operaterja / vrednosti	Število operaterjev	Razmerje od celote v %
Pridelovalci	271.547	81,45
Predelovalci	58360	17,51
Uvozniki	3472	1,04
Skupaj	333.379	100,00

Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

4.2.1 Ekološki pridelovalci (ekološka kmetijska gospodarstva)

Tabela 2: Število ekoloških pridelovalcev v EU-28, od konca leta 2012 do konca leta 2015, ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012

DRŽAVE / LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12
Evropska unija (28 držav)	253.287	257.098	257.644	271.547	1,5	0,2	5,4	107,2

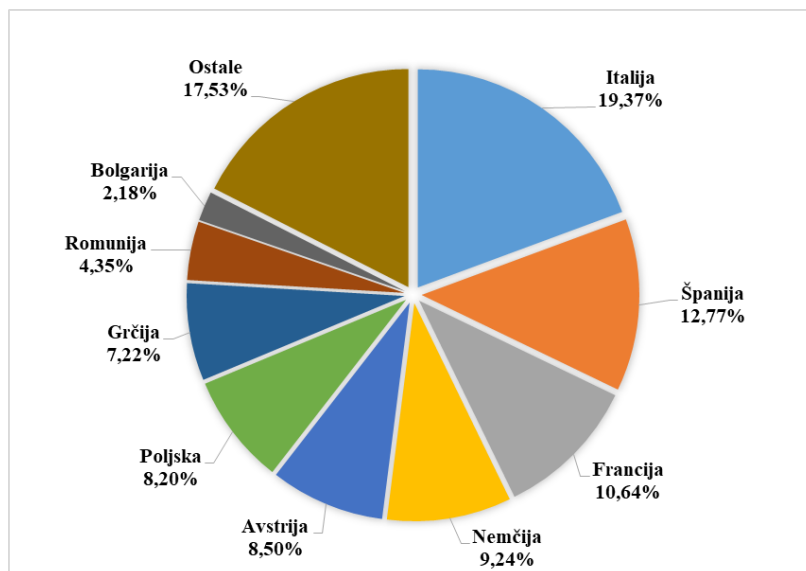
Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

Iz Tabele 2 vidimo, da se je v razdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015, število ekoloških pridelovalcev v EU-28 poviševalo po različnih dejanskih stopnjah letne rasti. Povprečna letna stopnja rasti ekoloških pridelovalcev v EU-28 pa je v tem razdobju znašala +2,34 %. Najvišja dejanska letna stopnja rasti v proučevanem obdobju je bila konec leta 2015, ko se je v primerjavi z letom 2014 število ekoloških pridelovalcev povečalo za +5,4 % oziroma za 13.903. Konec leta 2015 se je v primerjavi z letom 2012 število ekoloških pridelovalcev povišalo za 18.260 oziroma za +7,2 %.

Iz Tabele 1, v Prilogi 1, vidimo, da je bilo največje povišanje števila ekoloških pridelovalcev v EU-28, v letu 2015 zaznati v Bolgariji, kjer se je število povečalo za 3.165 oziroma za +114,9 % v primerjavi z letom 2012 ter na Hrvaškem, kjer se je število povečalo za 1.392 oziroma za +98,5 %.

Največje znižanje ekoloških pridelovalcev v EU-28, v letu 2015 je bilo v primerjavi z letom 2012 zaznati v Romuniji, kjer se število znižalo za 3.468 pridelovalcev oziroma za -22,7 % ter v Združenem kraljestvu, kjer se je število znižalo za 839 pridelovalcev oziroma za -19,6 %.

Slika 2: Države z največjim številom ekoloških pridelovalcev v EU-28, ob koncu leta 2015, v %

Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

Največje število ekoloških pridelovalcev, od vseh ekoloških pridelovalcev v EU-28, je bilo konec leta 2015 moč zaznati v Italiji (19,37 %), Španiji (12,77 %) ter Franciji (10,64 %), kar lahko vidimo na Sliki 2.

4.2.2 Pridelovalci ekoloških izdelkov

V primerjalnem obdobju, od konca leta 2012 do konca leta 2015, se je število pridelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28 povečalo po povprečni letni stopnji rasti +18,9 %.

Tabela 3: Število pridelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28 v obdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015 ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12
Evropska unija (28 držav)	36.743	40.384	52.150	58.360	9,9	29,1	11,9	158,8

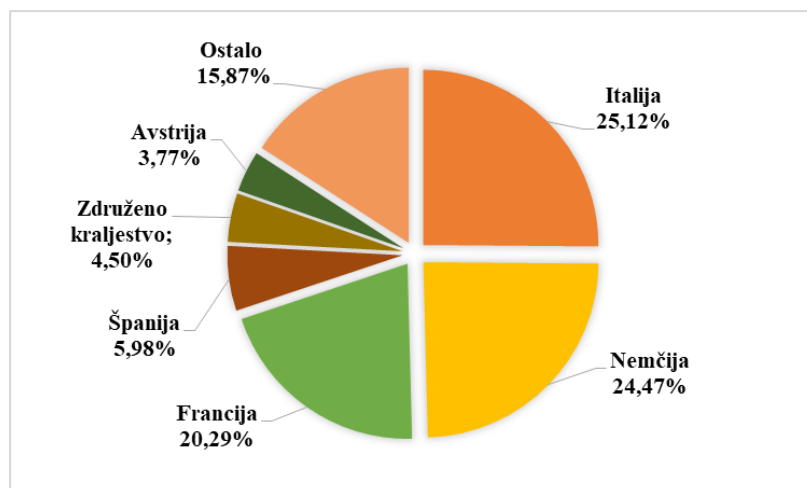
Vir: Eurostat, 2017b; lastni izračuni.

Iz Tabele 3 vidimo, da je bila najvišja dejanska letna stopnja rasti, v proučevanem obdobju, konec leta 2014, ko se je število pridelovalcev v primerjavi z letom 2013 povečalo za 11.766 oziroma za +29,1 %. Leta 2015 se je število pridelovalcev v EU-28 v primerjavi z letom 2012 povišalo za 21.617 oziroma za +58,8 % .

Iz Tabele 2, v Prilogi 1, vidimo, da je bilo konec leta 2015 največje povišanje števila pridelovalcev v Italiji, kjer se je število povišalo za 8.785 oziroma za +129,3 % v primerjavi

z letom 2012 in v Bolgariji, kjer se je število predelovalcev povišalo za 80 oziroma za +75 % v primerjavi z letom 2012. Največje znižanje predelovalcev konec leta 2015, v primerjavi z letom 2012, je doživela Litva, kjer je število padlo za 30 oziroma za -43,5 % ter Madžarska, kjer je število padlo za 179 oziroma za -36,7 %.

Slika 3: Države z največjim številom predelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28, v letu 2015, v %

Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

Konec leta 2015 je bilo največje število predelovalcev ekoloških izdelkov, od vseh predelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28, v Italiji (25,12 %), sledili sta Nemčija (24,47 %) ter Francija (20,29 %), kar lahko vidimo na Sliki 3.

4.3 Ekološko območje namenjeno ekološki pridelavi

Celotno ekološko območje (*angl. Organic area*) namenjeno ekološki pridelavi zajema kmetijska zemljišča v uporabi, ki so že preusmerjena in kmetijska zemljišča v uporabi, ki so še v preusmeritvi v ekološko pridelavo (Eurostat, 2016). Spremembe smo spremljali v razdobju od leta 2012 do leta 2015. Enota za merjenje je hektar površine.

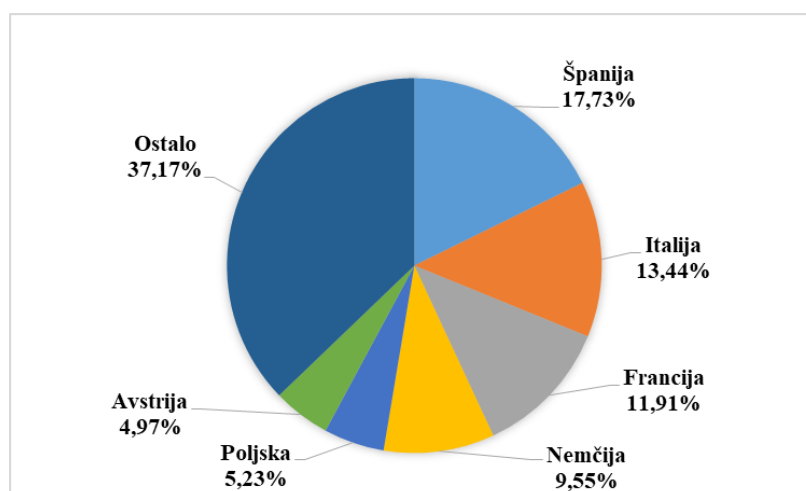
Tabela 4: Celotno ekološko območje namenjeno ekološki pridelavi v EU-28 po letih, v hektarjih ter izračun letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12
Evropska unija (28 držav)	10.047.896	10.070.639	10.315.169	11.105.864	0,2	2,4	7,7	110,5

Vir: Eurostat, Organic crop area by agricultural production methods and crops, 2017c; lastni izračuni.

Tabela 4 prikazuje, da je bila v letu 2015 v EU-28 celotna površina območij namenjenih ekološki pridelavi 11,1 milijonov hektarjev. V primerjavi s predhodnim letom se je število tovrstnih površin povečalo za 790.695 hektarjev oziroma za +7,7 %, kar je bila v razdobju od leta 2012 do 2015 tudi najvišje zabeležena dejanska stopnja rasti. Od leta 2012 do leta 2015 se je površina ekoloških območij v EU-28 povečala za 1,06 milijonov hektarjev oziroma za +10,5 %, povprečna letna stopnja rasti v tem razdobju pa je bila +3,39 %.

Slika 4: Države z največjimi površinami ekoloških območij namenjenih ekološki pridelavi, v letu 2015, v %

Vir: Eurostat, Organic crop area by agricultural production methods and crops, 2017c; lastni izračuni..

Na Sliki 4 lahko vidimo, da so bile v letu 2015 največje površine ekoloških območij namenjenih ekološki pridelavi, izmed celotne površine ekoloških območij v EU-28, zabeležene v Španiji (17,73 %), sledita ji Italija (13,44 %) in Francija (11,91 %). Podatki so zbrani v Tabeli 3, v Prilogi 1, kjer je razvidno tudi, da so največjo zvišanje površin ekoloških območij v proučevanem obdobju zabeležili v Bolgariji, kjer so bile leta 2015 večje za 79.414 hektarjev oziroma za +202,9 % glede na leto 2012 ter na Hrvaškem, kjer je bila v letu 2015 površina večja za 43.979 hektarjev oziroma za +137,8 % glede na leto 2012.

Tabela 5: Delež celotne površine ekoloških območij glede na celotno površino kmetijskih zemljišč v uporabi v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, v %

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015
Evropska unija (28 držav)	5,62	5,65	5,79	6,21

Vir: Eurostat, Area under organic farming, 2017d.

Iz Tabele 5 vidimo, da so v letu 2015 celotna kmetijska zemljišča v uporabi z ekološko pridelavo predstavljala 6,21 % celotnih kmetijskih zemljišč v uporabi v EU-28.

Iz Tabele 4, v prilogi 1, je razvidno, da je v letu 2015 največji odstotek dosegla Avstrija, kjer so kar 20,3 % od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi predstavljala kmetijska zemljišča v uporabi z ekološko pridelavo, sledijo ji Švedska s 17,14 %, Estonija s 15,68 % in Češka s 13,68 %.

4.4 Prodaja fitofarmaceutskih sredstev

Uporaba pesticidov pripomore k izboljšanju donosov iz kmetijstva, saj preprečujejo izgube pridelkov. Aktivne sestavine pesticidov oziroma njihovi pripravki so namenjeni varstvu rastlin tako, da učinkujejo na škodljive organizme, ki določeni rastlini škodijo. Pesticidi imajo sicer pozitiven vpliv na kmetijsko proizvodnjo, vendar imajo na drugi strani negativne posledice na okolje in habitate, kjer se uporabljajo. Pesticide se pretežno uporablja v poljedelstvu in trajnih nasadih, uporablja pa se jih tudi pri nekmečkih površinah, kot so na primer zelenice in športna igrišča (Slabe Erker et al., 2015).

Do leta 2015 je bila v veljavi klasifikacija po Uredbi (ES) št. 1185/2009, ki je določala obveznosti držav članic glede obdelave podatkov ter poročanja o prometu in uporabi pesticidov. Od leta 2016 dalje pa velja klasifikacija po Uredbi Komisije EU 2017/269, z dne 16. februarja 2017 o spremembi Uredbe (ES) št. 1185/2009 o statističnih podatkih o pesticidih v zvezi s seznamom aktivnih snovi. Glede na to, da smo izbrali obdobje proučevanja od leta 2012 do leta 2015, predvsem zaradi nedostopnosti podatkov v letu 2016, smo se ravnali po Uredbi (ES) št. 1185/2009 pred spremembo.

Glede na učinek, pesticide razvrščamo v šest večjih skupin, katerih prodajo bomo, v razdobju od leta 2012 do leta 2015, na področju EU tudi proučili. Agregat za EU-28 je zajemal podatke držav članic, za katere so bili podatki, v razdobju od leta 2012 do leta 2015, prikazani in dostopni preko Eurostat-a. Za vse države v tem obdobju ni podatkov oziroma so podatki zaupni.

Tabela 6: Prodaja pesticidov v EU-28, v obdobju 2012 do 2015, glede na vrsto v kilogramih ter izračun časovne razlike, letne stopnje rasti in indeksa s stalno osnovo v letu 2012

Leto / vrsta pesticida	Fungicidi in baktericidi	Herbicidi, snovi za uničevanje stebelovine in mahu	Insekticidi in akaricidi	Moluski-cidi	Regulatorji rasti rastlin	Druga fitofarmaceutska sredstva	Skupaj	$\Delta t/t-1$ kg	St	It/12
kilogramov										
2012	145.375.377	133.759.156	20.222.059	1.312.094	13.189.929	48.229.363	362.087.978	/	/	/
2013	151.533.495	127.434.229	19.285.035	1.701.490	12.005.753	46.338.825	358.298.827	-3.789.151	-1,05	98,95
2014	173.199.799	131.269.330	20.706.337	1.683.869	13.091.767	56.195.739	396.146.841	37.848.014	10,56	109,41
2015	161.637.451	130.902.984	19.688.465	1.396.380	15.950.433	57.059.002	386.634.715	-9.512.126	-2,40	106,78

Vir: Eurostat, Pesticide sales, 2017e; lastni izračuni.

Na podlagi Tabele 6, kjer je prikazan agregat prodaje vseh pesticidov v EU-28, z omejitvijo podatkov za določene države, je razvidno, da se je v letu 2015 prodaja pesticidov, glede na predhodno leto, zmanjšala za 9.512.126 kilogramov oziroma za -2,4 %. V primerjavi z letom 2012, se je prodaja pesticidov v letu 2015 povečala za +6,78 %. Povprečna letna stopnja rasti v tem razdobju je bila +2,21 %.

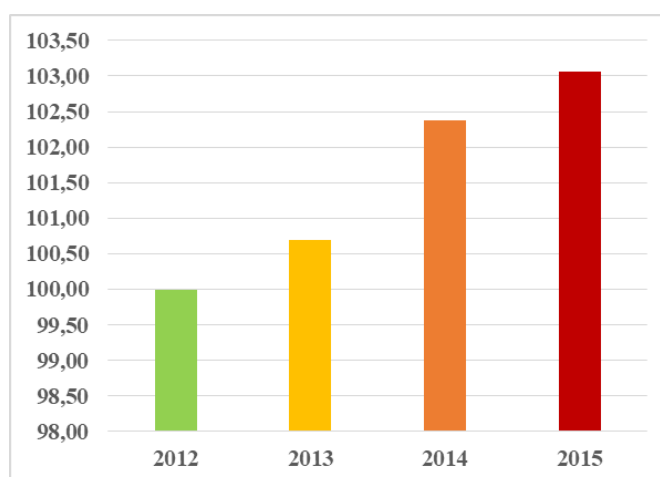
Iz Tabele 5, v Prilogi 1, je razvidno, da je v letu 2015, v EU-28 prevladovala prodaja fungicidov in baktericidov z 41,81 % ter herbicidov in snovi za uničevanje steblovine in mahu, kar je predstavljalo 33,86 % celotne prodaje pesticidov.

4.5 Izpusti toplogrednih plinov

Tako kot večina gospodarskih sektorjev, tudi kmetijstvo proizvaja toplogredne pline. Kmetijske emisije toplogrednih plinov so v splošnem povezane z upravljanjem tal, živine, proizvodnje riža in gorenja biomase. Kazalnik izpusta toplogrednih plinov iz kmetijstva prikazuje gibanje metana (CH₄) in didušikovega oksida (N₂O). Glavni kmetijski viri emisij toplogrednih plinov so (Eurostat, 2016):

- fermentacija pri prežvekovalcih, kot so govedo, ovce in koze, kjer se proizvaja emisije metana,
- nitrifikacija in denitrifikacija zemlje, kjer se proizvaja emisije didušikovega oksida,
- razgradnja gnojila, s čimer se proizvaja metan in didušikov oksid.

Slika 5: Indeks izpusta toplogrednih plinov iz kmetijstva v EU-28, v obdobju od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012

Vir: Eurostat, Greenhouse gas emissions by source sector, 2017f; lastni izračuni.

V proučevanem obdobju, od leta 2012 do leta 2015, se je v EU-28 povečeval izpust toplogrednih plinov iz kmetijstva po povprečni letni stopnji rasti +1,02 %. Kot je razvidno

iz Slike 5, se je izpust toplogrednih plinov leta 2015, v primerjavi z letom 2012, povečal za +3,07%.

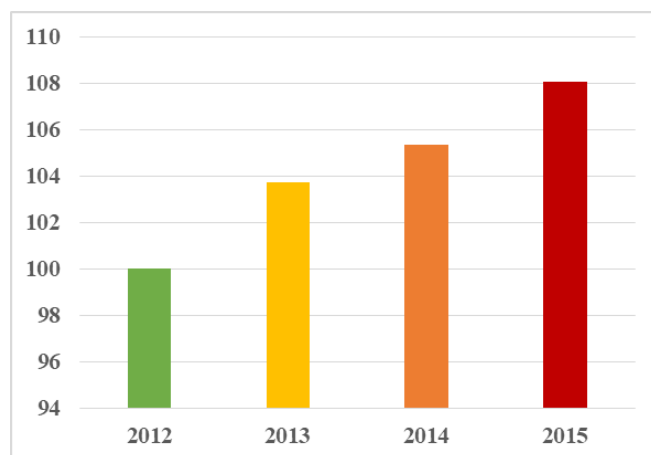
V letu 2015 se je izpust toplogrednih plinov, glede na predhodno leto, povečal za 2,9 milijona ton CO₂ ekvivalenta oziroma za +0,69 %, kar je razvidno iz Tabele 6, v Prilogi 1.

4.6 Poraba anorganskih gnojil

Gnojila vsebujejo pomembna hranila, kot sta dušik in fosfor, ki jih rastline absorbirajo iz tal. Z odstranitvijo pridelkov iz tal, se poleg odstranitve tudi dušik in fosfor, zato lahko nadaljnja kmetijska proizvodnja povzroči degradacijo tal in erozijo. Gnojila se dodaja za izboljšanje prsti, pridelkov ter ohranjanje kmetijske proizvodnje. Kadar pa količina uporabljenega gnojila presega prehranske potrebe rastlin, obstaja večje tveganje, da se ta hranila odtečejo v površinske in podtalne vode. Posledica večje koncentracije hranil lahko povzroči resno poslabšanje ekosistemov. Poleg tega imajo lahko škodljive vplive na okolje že med samim proizvodnim procesom. Anorgansko gnojilo je tip gnojila, v katerem so deklarirana hranila v obliki mineralov, pridobljenih z ekstrakcijo ali s fizikalnimi ter kemičnimi postopki (Eurostat, 2017a).

V proučevanem obdobju, od leta 2012 do leta 2015, smo ugotovili, da se je poraba anorganskega dušika v EU-28 povečevala po povprečni letni stopnji rasti +2,63 %. Iz Slike 6 je razvidno, da se je poraba anorganskega dušika v letu 2015, v primerjavi z letom 2012, zvišala za +8,09 %.

Slika 6: Indeks porabe anorganskega dušika v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012

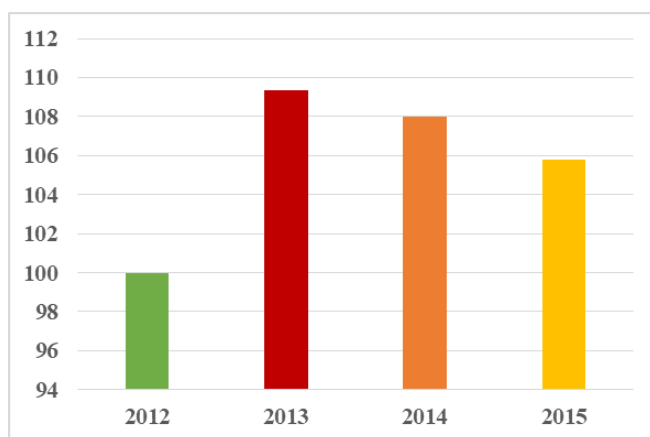
Vir: Eurostat, Consumption of inorganic fertilizers, 2017g; lastni izračuni.

Iz Tabele 7, v Prilogi 1, pa je razvidno, da se je v letu 2015 količina porabe anorganskega dušika, v primerjavi s predhodnim letom, povečala za 284.154 ton oziroma za +2,57 %.

Količina porabe anorganskega fosforja se je v obdobju od leta 2012 do leta 2015 povečevala s povprečno letno stopnjo rasti +1,9 %. Iz Slike 7 je razvidno, da je bila količina porabe, v primerjavi z letom 2012, najvišja v letu 2013, ko se je ta zvišala za +9,34 %, v letu 2015 pa je bila višja le še za +5,82 % glede na leto 2012.

Iz Tabele 8, v Prilogi 1, je razvidno, da se je v letu 2015 poraba anorganskega fosforja, glede na predhodno leto, zmanjšala za 23.146 ton oziroma za -2 %.

Slika 7: Indeks porabe anorganskega fosforja v EU-28, od leta 2012 do leta 2015, z bazo v letu 2012

Vir: Eurostat, Consumption of inorganic fertilizers, 2017g; lastni izračuni.

SKLEP

Ekološko kmetijstvo, kot najvišja raven trajnostno sonaravnega kmetijstva, v EU že več kot dve desetletji pridobiva na svoji moči. Kronološki pregled reform skupne kmetijske politike nam je razkril, da so spremembe, ki jih je politika doživela od leta 1992 dalje usmerjene tudi v kmetijsko naravovarstvene ukrepe z uporabo okolju prijaznejšimi načini pridelave. Nova reforma, ki je pričela veljati v letu 2015 se je osredotočila na bolj zeleno, pravičnejšo in učinkovitejšo politiko, katere cilji so trajnostno upravljanje z naravnimi viri, trajnostna proizvodnja hrane ter uravnotežen ozemeljski razvoj. Ekološka plačila ki jih SKP namenja za ohranitev produktivnosti in ekosistemov, naložbe v raziskave in inovacije, ustreznejše podpore za kmete ter skrb za varstvo potrošnikov so vsekakor začrtani koraki v pravo smer. Ekološko kmetijstvo se »bori« proti konvencionalnemu, ki se je v EU, Evropi in drugod po svetu krepilo že več kot 60 let.

Hipotezo 1: Skupna kmetijska politika spodbuja ekološko kmetijstvo in le – to se tudi krepi, smo **sprejeli**. Število ekoloških kmetijskih gospodarstev, predelovalcev in uvoznikov v EU iz leta v leto narašča. Največji delež le – teh predstavljajo ekološki pridelovalci, ki predstavljajo kar 81,45 % skupnega agregata v letu 2015, njihovo število pa se je od leta 2012 do leta 2015 povečalo za 2,34 %. Zanimivo je tudi dejstvo, da se ekološko kmetijstvo močno krepi tudi v »najrevnejši« državi EU, to je Bolgariji, kjer se je število ekoloških pridelovalcev v proučevanem obdobju povečalo kar za 114,9 %. Ugotovili smo tudi, da je visok porast predelovalcev ekoloških izdelkov. V obdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015 se je število povečevalo po povprečni letni stopni rasti +18,9 %, medtem ko se je leta 2015, v primerjavi z letom 2012, povišalo za 58,8 %. Z večanjem števila ekoloških kmetijskih gospodarstev se povečuje tudi površina ekološko obdelanih kmetijskih zemljišč v uporabi v EU. V letu 2015 so predstavljala 6,21% vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. Od leta 2012 do leta 2015 se je celotna površina ekoloških območij povečala za 10,5%.

Kazalnik o ekološko obdelanih površinah vsekakor kaže v prid okoljski trajnosti, vendar smo Hipotezo 2: Prodaja pesticidov, uporaba anorganskih gnojil in izpusti toplogrednih plinov v kmetijstvu se zmanjšujejo, **ovrgli**. Agregat prodaje pesticidov se je v izbranem obdobju povečeval s povprečno letno stopnjo rasti +2,21 % od leta 2012 do leta 2015. Izpusti toplogredni plinov v kmetijstvu so se v letu 2015, glede na leto 2012, povišali za +3,07 %, poraba anorganskih dušika se je od leta 2012 do leta 2015 zvišala za 8,09 %, poraba anorganskega fosforja pa v enakem obdobju za +5,82 %.

Svetovno povpraševanje po hrani se bo do leta 2050 povečalo za vsaj 40 %, zato mora Evropa pridelovati več, vendar ne za vsako ceno, pri tem mora upoštevati učinke podnebnih sprememb in učinkovite rabe okoljskih virov. Učimo se lahko iz zgodovine, zgodovine reform Skupne kmetijske politike, ki se je do sedaj uspešno prilagajala spremembam časa in takšno zgodbo bo vsekakor tudi nadaljevala.

LITERATURA IN VIRI

1. Avsec, F. & Juvančič, L. (2001). *Pregled skupne kmetijske politike*. Domžale: Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko.
2. Bertoncej, A., Bervar, M., Meško, M., Naraločnik, A., Nastav, B., Roblek, V. & Trnavčević, A. (2015). *Trajnostni razvoj: Ekonomski, družbeni in okoljski vidiki*. Ljubljana: IUS Software, GV Založba.
3. Čebular, A. & Lavrič, T. (2003, marec). *Slovenija v Evropski Uniji (178 odgovorov o vključevanju Slovenije v EU)*. Ljubljana: Urad vlade RS za informiranje.
4. Daneu, K. (2009). *Skupna kmetijska politika EU: pregled reform* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
5. Eržen, B. (2004). *Slovenija in skupna kmetijska politika Evropske Unije* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta
6. European Commission. (2013, december). *Agricultural Policy Perspectives Brief: Overview of CAP Reform 2014-2020*. Najdeno 10. septembra 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/policy-perspectives/policy-briefs/05_en.pdf
7. European Commission. (2017a, marec). *CAP post-2013: Key graphs & figures*. Najdeno 17. septembra 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/cap-post-2013/graphs/graph1_en.pdf
8. European Commission. (2017b). *Agriculture and Rural Development - Regulation on Livestock*. Najdeno 5. septembra 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-rules-on-production/livestock_en
9. European Commission. (2017c). *Agriculture and Rural Development - Plant production rules: Highlights*. Najdeno 5. septembra 2017 na spletnem naslovu https://ec.europa.eu/agriculture/organic/eu-policy/eu-rules-on-production/plants-and-plant-products_en
10. European Parliament. (2009). *Fact Sheets on the European Union*. Najdeno 6. septembra 2017 na spletnem naslovu http://biblio.central.ucv.ro/bib_web/bib_pdf/EU_books/0140.pdf
11. Eurostat. (2015). *Agriculture, forestry and fishery statistics 2014 edition*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/6639628/KS-FK-14-001-EN-N.pdf>
12. Eurostat. (2016). *Agriculture, forestry and fishery statistics 2015 edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Najdeno 10. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/7158355/KS-FK-15-101-EN-N.pdf/79470e8c-abf3-43d3-8cd4-84880962cdd4>
13. Eurostat. (2017a). *Consumption of inorganic fertilizers*. Najdeno 21. septembra 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/aei_fm_usefert_esms.htm

14. Eurostat. (2017b). *Organic operators by status of the registration process (from 2012 onwards)*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
15. Eurostat. (2017c). *Organic crop area by agricultural production methods and crops (from 2012 onwards)*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
16. Eurostat. (2017d). *Area under organic farming*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
17. Eurostat. (2017e). *Pesticide sales*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
18. Eurostat. (2017f). *Greenhouse gas emissions by source sector*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
19. Eurostat. (2017g). *Consumption of inorganic fertilizers*. Najdeno 20. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
20. Evropska komisija. (b.l.). *Dobro živeti ob upoštevanju omejitev našega planeta*. Najdeno 2. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/7eap/sl.pdf>
21. Evropska komisija. (2013, 26. junij). *Skupna kmetijska politika (SKP) in kmetijstvo v Evropi – pogosta vprašanja*. Najdeno 17. septembra 2017 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-631_sl.htm
22. Evropska unija. (2012). *Skupna kmetijska politika – Zgodba se nadaljuje*. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije. Najdeno 8. septembra 2017 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/agriculture/50-years-of-cap/files/history/history_book_lr_sl.pdf
23. Evropska unija. (b.l.). *Dejavnosti EU – Kmetijstvo*. Najdeno 16. septembra 2017 na spletnem naslovu https://europa.eu/european-union/topics/agriculture_sl
24. GRACE Communications Foundation. (b.l.). *Sustainable Agriculture – The Basics*. Najdeno 3. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://www.sustainabletable.org/246/sustainable-agriculture-the-basics>
25. IFOAM Organics International. (b.l.). *Principles of Organic Agriculture*. Najdeno 5. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.ifoam.bio/sites/default/files/poa_english_web.pdf
26. Massot, A. (2017a). *Kratki vodič po Evropski uniji. Prvi steber skupne kmetijske politike: II – neposredna plačila kmetom*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.5.pdf
27. Massot, A. (2017b). *Kratki vodič po Evropski uniji. Drugi steber skupne kmetijske politike: Politika razvoja podeželja*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.6.pdf
28. Massot, A. (2017c). *Kratki vodič po Evropski uniji. Skupna kmetijska politika in pogodba*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.1.pdf

29. Massot, A. (2017d). Kratki vodič po Evropski uniji. *Instrumenti skupne kmetijske politike in njihove reforme*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.3.pdf
30. Massot, A. (2017e). Kratki vodič po Evropski uniji. *Financiranje skupne kmetijske politike*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/sl/FTU_5.2.2.pdf
31. Metz, M. & Hine, V. (2002). *Environmental Degredation*. Sydney: Watts Publications.
32. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. (b.l.). *Ekološko kmetovanje*. Najdeno 5. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/ekolosko_kmetovanje/
33. Moussis, N. (1999). *Evropska Unija*. Ljubljana: Littera Picta.
34. Naglič, M. (1998). *Pomen kmetijstva v območjih s težjimi razmerami za pridelavo*. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije.
35. Plut, D. (2010). *Geografija sonaravnega razvoja*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
36. Plut, D. (2014). *Sonaravni razvoj Slovenije – priložnosti in pasti*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
37. Pogodba o delovanju Evropske unije, prečiščena različica. *Uradni list Evropske unije* C 326/47, 26. oktober 2012.
38. Slabe Erker, R., Lampič, B., Cunder, T. & Berdač, M. (2015). *Opredelitev in merjenje trajnosti v kmetijstvu*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete v Ljubljani.
39. Svetovna komisija za okolje in razvoj pri organizaciji ZN. (1987). *Our Common Future, Chapter 2: Towards Sustainable Development*. Najdeno 2. septembra 2017 na spletnem naslovu <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>
40. The principles of the CAP. (b.l.). V *Europedia*. Najdeno 15. septembra 2017 na spletnem naslovu http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/6/21/04/01/?all=1
41. Tracy, M. (1993). *Food and agriculture in a market economy*, Belgium: Agricultural Policy Studies.
42. Uredba o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91. *Uradni list EU*, L 189, 20. julij 2007.
43. Vintar Mally, K. (2009). *Države v razvoju – med okoljevarstvom in razvojnimi težnjami*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
44. Vrste kmetijstva. (b.l.). V *i-Učbeniki – Spletno mesto kreativnih učbenikov*. Najdeno 3. septembra 2017 na spletnem naslovu <https://eucbeniki.sio.si/geo9/2627/index3.html>
45. Zajc, M. (2007). *Reforme skupne kmetijske politike Evropske Unije in Slovenija* (diplomsko delo). Maribor: Ekonomsko – poslovna fakulteta.

PRILOGA

PRILOGA 1: Tabele s podrobnimi podatki in izračuni

Tabela 1: Število ekoloških pridelovalcev v EU-28, v razdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015, po državah, z izračunanimi letnimi stopnjami rasti, indeksom z bazo v letu 2012 ter deleži v letu 2015 v %

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12	2015 deleži v %
Evropska unija (28 držav)	253.287	257.098	257.644	271.547	1,5	0,2	5,4	107,2	100,00
Belgija	1.435	1.656	1.602	1.733	15,4	-3,3	8,2	120,8	0,64
Bolgarija	2.754	3.854	3.893	5.919	39,9	1,0	52,0	214,9	2,18
Češka republika	3.907	3.910	3.866	4.121	0,1	-1,1	6,6	105,5	1,52
Danska	2.651	2.563	2.538	2.986	-3,3	-1,0	17,7	112,6	1,10
Nemčija	23.032	23.271	23.717	25.078	1,0	1,9	5,7	108,9	9,24
Estonija	1.478	1.553	1.542	1.629	5,1	-0,7	5,6	110,2	0,60
Irska	1.263	1.351	1.275	1.710	7,0	-5,6	34,1	135,4	0,63
Grčija	23.448	21.986	20.186	19.604	-6,2	-8,2	-2,9	83,6	7,22
Španija	30.462	30.502	30.602	34.673	0,1	0,3	13,3	113,8	12,77
Francija	24.425	25.467	26.466	28.884	4,3	3,9	9,1	118,3	10,64
Hrvaška	1.413	1.583	2.043	2.805	12,0	29,1	37,3	198,5	1,03
Italija	43.831	45.965	48.662	52.609	4,9	5,9	8,1	120,0	19,37
Ciper	719	746	746	1.032	3,8	0,0	38,3	143,5	0,38
Latvija	3.496	3.490	3.475	3.634	-0,2	-0,4	4,6	103,9	1,34
Litva	2.511	2.570	2.445	2.672	2,3	-4,9	9,3	106,4	0,98
Luksemburg	102	83	79	88	-18,6	-4,8	11,4	86,3	0,03
Madžarska	1.560	1.682	1.672	1.971	7,8	-0,6	17,9	126,3	0,73
Malta	12	9	10	11	-25,0	11,1	10,0	91,7	0,00
Nizozemska	1.658	1.650	1.457	1.475	-0,5	-11,7	1,2	89,0	0,54
Avstrija	21.843	21.863	22.184	23.070	0,1	1,5	4,0	105,6	8,50
Poljska	25.944	26.598	24.829	22.277	2,5	-6,7	-10,3	85,9	8,20
Portugalska	2.833	3.029	3.329	4.132	6,9	9,9	24,1	145,9	1,52
Romunija	15.280	14.553	14.151	11.812	-4,8	-2,8	-16,5	77,3	4,35
Slovenija	2.680	3.045	3.293	3.412	13,6	8,1	3,6	127,3	1,26
Slovaška	362	343	403	420	-5,2	17,5	4,2	116,0	0,15
Finska	4.316	4.284	4.247	4.328	-0,7	-0,9	1,9	100,3	1,59
Švedska	5.599	5.584	5.406	5.605	-0,3	-3,2	3,7	100,1	2,06
Združeno kraljestvo	4.273	3.908	3.526	3.434	-8,5	-9,8	-2,6	80,4	1,26

Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

Tabela 2: Število predelovalcev ekoloških izdelkov v EU-28, v razdobju od konca leta 2012 do konca leta 2015, po državah, z izračunanimi letnimi stopnjami rasti, indeksom z bazo v letu 2012 ter deleži v letu 2015 v %

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12	2015 deleži v %
Evropska unija (28 držav)	36.743	40.384	52.150	58.360	9,9	29,1	11,9	158,8	100,00
Belgija	767	861	891	1.014	12,3	3,5	13,8	117,8	1,74
Bolgarija	81	92	132	161	13,6	43,5	22,0	175,0	0,28
Češka republika	448	471	506	558	5,1	7,4	10,3	118,5	0,96
Danska	703	760	787	908	8,1	3,6	15,4	119,5	1,56
Nemčija	9.183	9.146	11.609	14.280	-0,4	26,9	23,0	156,1	24,47
Estonija	72	84	109	118	16,7	29,8	8,3	140,5	0,20
Irska	211	193	243	255	-8,5	25,9	4,9	132,1	0,44
Grčija	1.564	1.555	1.635	1.526	-0,6	5,1	-6,7	98,1	2,61
Španija	2.790	2.842	3.082	3.492	1,9	8,4	13,3	122,9	5,98
Francija	8.957	8.957	11.198	11.842	0,0	25,0	5,8	132,2	20,29
Hrvaška	154	180	237	296	16,9	31,7	24,9	164,4	0,51
Italija	5.873	6.393	12.641	14.658	8,9	97,7	16,0	229,3	25,12
Ciper	53	66	51	62	24,5	-22,7	21,6	93,9	0,11
Latvija	86	59	50	75	-31,4	-15,3	50,0	127,1	0,13
Litva	91	108	67	61	18,7	-38,0	-9,0	56,5	0,10
Luksemburg	43	64	72	79	48,8	12,5	9,7	123,4	0,14
Madžarska	414	371	254	235	-10,4	-31,5	-7,5	63,3	0,40
Malta	4	10	8	8	150,0	-20,0	0,0	80,0	0,01
Nizozemska	1.035	1.088	999	994	5,1	-8,2	-0,5	91,4	1,70
Avstrija	/	2.393	2.118	2.198	/	-11,5	3,8	91,9	3,77
Poljska	312	407	484	562	30,4	18,9	16,1	138,1	0,96
Portugalska	376	437	540	561	16,2	23,6	3,9	128,4	0,96
Romunija	105	100	124	142	-4,8	24,0	14,5	142,0	0,24
Slovenija	177	193	236	279	9,0	22,3	18,2	144,6	0,48
Slovaška	57	48	56	48	-15,8	16,7	-14,3	100,0	0,08
Finska	455	665	679	453	46,2	2,1	-33,3	68,1	0,78
Švedska	680	762	855	880	12,1	12,2	2,9	115,5	1,51
Združeno kraljestvo	2.052	2.079	2.487	2.625	1,3	19,6	5,5	126,3	4,50

Vir: Eurostat, Organic operators by status of the registration process, 2017b; lastni izračuni.

Tabela 3: Celotno ekološko območje namenjeno ekološki pridelavi v EU-28, v razdobju od 2012 do 2015, po državah, v hektarjih, z izračunanimi letnimi stopnjami rasti, indeksov s stalno osnovo v letu 2012 ter deleži po državah v letu 2015 v %

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015	S13	S14	S15	I15/12	2015 deleži v %
Evropska unija (28 držav)	10.047.896	10.070.639	10.315.169	11.105.864	0,2	2,4	7,7	110,5	100,00
Belgija	59.718	62.471	66.704	68.818	4,6	6,8	3,2	115,2	0,62
Bolgarija	39.138	56.287	47.914	118.552	43,8	-14,9	147,4	302,9	1,07
Češka republika	468.670	474.231	472.663	478.033	1,2	-0,3	1,1	102,0	4,30
Danska	194.706	169.310	165.773	166.788	-13,0	-2,1	0,6	85,7	1,50
Nemčija	959.832	1.008.926	1.033.807	1.060.291	5,1	2,5	2,6	110,5	9,55
Estonija	142.065	151.164	155.560	155.806	6,4	2,9	0,2	109,7	1,40
Irska	52.793	53.812	51.871	73.037	1,9	-3,6	40,8	138,3	0,66
Grčija	462.618	383.606	362.826	407.069	-17,1	-5,4	12,2	88,0	3,67
Španija	1.756.548	1.610.129	1.710.475	1.968.570	-8,3	6,2	15,1	112,1	17,73
Francija	1.030.881	1.060.755	1.118.845	1.322.911	2,9	5,5	18,2	128,3	11,91
Hrvaška	31.904	40.660	50.054	75.883	27,4	23,1	51,6	237,8	0,68
Italija	1.167.362	1.317.177	1.387.913	1.492.579	12,8	5,4	7,5	127,9	13,44
Ciper	3.923	4.315	3.887	4.699	10,0	-9,9	20,9	119,8	0,04
Latvija	195.658	185.752	203.443	231.608	-5,1	9,5	13,8	118,4	2,09
Litva	156.539	165.885	164.390	213.579	6,0	-0,9	29,9	136,4	1,92
Luksemburg	4.130	4.447	4.490	4.216	7,7	1,0	-6,1	102,1	0,04
Madžarska	130.607	130.990	124.841	129.735	0,3	-4,7	3,9	99,3	1,17
Malta	37	7	34	30	-81,1	385,7	-11,8	81,1	0,00
Nizozemska	48.038	48.936	49.159	49.273	1,9	0,5	0,2	102,6	0,44
Avstrija	533.230	526.689	525.521	552.141	/	-0,2	5,1	103,5	4,97
Poljska	655.499	669.863	657.902	580.731	2,2	-1,8	-11,7	88,6	5,23
Portugalska	200.833	197.295	212.346	241.375	-1,8	7,6	13,7	120,2	2,17
Romunija	288.261	286.896	289.252	245.924	-0,5	0,8	-15,0	85,3	2,21
Slovenija	35.101	38.664	41.237	42.188	10,2	6,7	2,3	120,2	0,38
Slovaška	164.360	157.848	180.307	181.882	-4,0	14,2	0,9	110,7	1,64
Finska	197.751	204.810	210.649	225.235	3,6	2,9	6,9	113,9	2,03
Švedska	477.684	500.996	501.831	518.983	4,9	0,2	3,4	108,6	4,67
Združeno kraljestvo	590.011	558.718	521.475	495.929	-5,3	-6,7	-4,9	84,1	4,47

Vir: Eurostat, Organic crop area by agricultural production methods and crops, 2017c; lastni izračuni.

Tabela 4: Delež celotne površine ekoloških območij glede na celotno površino kmetijskih zemljišč v uporabi v EU-28, po državah članicah, po letih, v %

DRŽAVE/LETO	2012	2013	2014	2015
Evropska unija (28 držav)	5,62	5,65	5,79	6,21
Belgija	4,48	4,67	5,00	5,17
Bolgarija	0,76	1,13	0,96	2,37
Češka republika	13,29	13,47	13,44	13,68
Danska	7,31	6,44	6,25	6,33
Nemčija	5,76	6,04	6,18	6,34
Estonija	14,86	15,65	15,96	15,68
Irska	1,16	1,20	1,16	1,65
Grčija	8,27	7,22	7,06	7,99
Španija	7,49	6,85	7,26	8,24
Francija	3,55	3,66	3,87	4,54
Hrvaška	2,40	3,13	4,03	4,94
Italija	9,30	10,60	10,91	11,79
Ciper	3,38	4,03	3,63	3,72
Latvija	10,63	9,89	10,86	12,29
Litva	5,51	5,74	5,57	7,11
Luksemburg	3,14	3,39	3,43	3,21
Madžarska	2,45	2,45	2,34	2,43
Malta	0,32	0,06	0,29	0,25
Nizozemska	2,61	2,65	2,67	2,67
Avstrija	18,62	18,40	19,35	20,30
Poljska	4,51	4,65	4,56	4,03
Portugalska	5,48	5,31	5,74	6,52
Romunija	2,10	2,06	2,09	1,78
Slovenija	7,32	8,07	8,55	8,85
Slovaška	8,53	8,18	9,37	9,47
Finska	8,65	9,07	9,29	9,91
Švedska	15,76	16,50	16,53	17,14
Združeno kraljestvo	3,41	3,24	3,02	2,89

Vir: Eurostat, Area under organic farming, 2017d.

Tabela 5: Količina in delež prodaje posameznih pesticidov v EU-28, v razdobju od 2012 do 2015, glede na vrsto, po letih, v kilogramih in %

Leto / vrsta pesticida	Fungicidi in baktericidi	Herbicidi, snovi za uničevanje steblovine in mahu	Insekticidi in akaricidi	Moluskicidi	Regulatorji rasti rastlin	Druga fitofarmacevtska sredstva	Skupaj
kilogramov / delež v %							
2012	145.375.377	133.759.156	20.222.059	1.312.094	13.189.929	48.229.363	362.087.978
	40,15	36,94	5,58	0,36	3,64	13,32	100,00
2013	151.533.495	127.434.229	19.285.035	1.701.490	12.005.753	46.338.825	358.298.827
	42,29	35,57	5,38	0,47	3,35	12,93	100,00
2014	173.199.799	131.269.330	20.706.337	1.683.869	13.091.767	56.195.739	396.146.841
	43,72	33,14	5,23	0,43	3,30	14,19	100,00
2015	161.637.451	130.902.984	19.688.465	1.396.380	15.950.433	57.059.002	386.634.715
	41,81	33,86	5,09	0,36	4,13	14,76	100,00

Vir: Eurostat, Pesticide sales, 2017e; lastni izračuni.

Tabela 6: Agregat izpustov toplogrednih plinov iz kmetijstva v EU-28, v razdobju od 2012 do 2015, v milijonah ton, z izračunano časovno razliko, letno stopnjo rasti in indeksom z bazo v letu 2012

Leto	Agregat toplogrednih plinov v milijonah ton CO ₂ ekvivalenta	$\Delta t/t-1$ v milijonah ton CO ₂ ekvivalenta	St	It/12
2012	423,76	/	/	100,00
2013	426,68	2,92	0,69	100,69
2014	433,85	7,17	1,68	102,38
2015	436,75	2,90	0,67	103,07

Vir: Eurostat, Greenhouse gas emissions by source sector, 2017f; lastni izračuni.

Tabela 7: Bilanca porabe anorganskega dušika v EU-28, v razdobju od 2012 do 2015, v tonah ter izračun časovne razlike, letne stopnje rasti in indeksa z bazo v letu 2012

Leto	Poraba anorganskega dušika v tonah	$\Delta t/t-1$ v tonah	St	It/12
2012	10.507.957	/	/	100,00
2013	10.903.126	395.169	3,76	103,76
2014	11.073.445	170.319	1,56	105,38
2015	11.357.599	284.154	2,57	108,09

Eurostat, Consumption of inorganic fertilizers, 2017g; lastni izračuni.

Tabela 8: Bilanca porabe anorganskega fosforja v EU-28, v razdobju od 2012 do 2015, v tonah ter izračun časovne razlike, letne stopnje rasti in indeksa z bazo v letu 2012

Leto	Poraba anorganskega fosforja v tonah	$\Delta t/t-1$ v tonah	St	It/12
2012	1.071.039	/	/	100,00
2013	1.171.070	100.031	9,34	109,34
2014	1.156.536	-14.534	-1,24	107,98
2015	1.133.390	-23.146	-2,00	105,82

Eurostat, Consumption of inorganic fertilizers, 2017g; lastni izračuni.